

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและตอบคำถามการวิจัย

Telling students about the world and quizzing their recall of what we told them is an insult to our learners (Jonassen, 2002) P. 78

หลังจากได้มีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยถือว่าเป็นความจริงที่มีจากประสบการณ์การเรียนการสอน e-learning (ontology) ของกลุ่มอาจารย์ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากบันทึกทางวิชาการของผู้วิจัย (journal logs) บทสรุปประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) บริบทของการศึกษาและวิจัย(context of the study) (2) วัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย (3) ข้อค้นพบและ ตอบคำถามการวิจัย (4) และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการศึกษาทางไกลในอนาคต

บริบทของการศึกษาและวิจัย (Context of the study)

การวิจัยเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในครั้งนี้ ได้ดำเนินการภายใต้บริบทกระบวนการเรียนการสอน e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย (participants) ซึ่งเป็นอาจารย์จากหลายสาขาวิชา และเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการสอนออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ความเต็มใจและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้บอกเล่าประสบการณ์ การเรียนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ในอดีต ประสบการณ์การทำงานในวันนี้จากการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน e-learning และอนาคตการจัดการเรียนการสอน e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลเชิงลึกของการจัดการเรียนการสอน e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2) เพื่อหาแนวทางปรับปรุงระบบการเรียนการสอน e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยจะครอบคลุมถึง (1) ผู้บริหารและนักการศึกษาทางไกลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและออกแบบการเรียนแบบออนไลน์หรือ e-learning จะมีข้อมูลและรับรู้สถานการณ์ที่แท้จริงในการออกแบบและพัฒนาสื่อ e-learning ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักสำหรับ

การศึกษาทางไกลในโลกปัจจุบัน (2) นักการศึกษาทางไกลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลจะได้แนวคิด และมองเห็นทิศทางการพัฒนาและปรับปรุงสื่อ e-learning ให้มีมาตรฐานและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

3. สถานภาพในการสอน ออกแบบ และพัฒนารายวิชา e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นอย่างไร

4. การออกแบบและพัฒนารายวิชา e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไร

ข้อค้นพบและตอบคำถามการวิจัย

ข้อค้นพบในการวิจัยหลังจากใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำหลายรอบ (iterative analysis) ซึ่งผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ขั้นนั้น การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกภายใต้หลักการของ Seidman (Seidman, 2006) จาก artifacts และจาก journal logs สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยบอกผ่านคำสัมภาษณ์ หรือประเด็นที่มีความเห็นร่วมกัน (common themes) ได้เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตอบคำถามการวิจัย 1. สถานภาพในการสอน ออกแบบ และพัฒนารายวิชา e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นอย่างไร รายละเอียดสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายและแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอน e-learning
2. อาจารย์ผู้สอนหรือนักเนื้อหา
3. อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา
4. กระบวนการออกแบบและสร้างรายวิชา
5. กระบวนการสอน e-learning
6. การประเมินผลกิจกรรมการสอน e-learning
7. นักศึกษา
8. จุดอ่อนและจุดแข็งของการเรียนการสอน e-learning และการเรียนแบบเผชิญหน้า

ประเด็นที่ 1: นโยบายและแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอน e-learning

ประเด็นในเรื่องนโยบายผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้สะท้อนมุมมองและความคิดเห็นไว้ในหลายลักษณะ (1) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ที่ต้องการความชัดเจน ต่อเนื่องและปรับเปลี่ยน

เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ (2) ค่าตอบแทนที่ควรจะได้มีการทบทวน (3) การใช้ e-learning เพื่อทดแทนการสัมมนาเสริมตามนโยบาย และผู้สอนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว

1.1 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ประเด็นเกี่ยวกับนโยบายเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยส่วนใหญ่ได้กล่าวถึง ด้วยความไม่เข้าใจว่านโยบายเกี่ยวกับ e-learning ในปัจจุบันและอนาคตจะเป็นอย่างไร จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในวิจัย ส่วนใหญ่จะทราบถึงนโยบายในการนำ e-learning มาใช้ (1) แต่ไม่ทราบความชัดเจนสำหรับที่มาของนโยบาย ตลอดจนรายละเอียด (2) นอกจากนั้นก่อนที่จะทำการกำหนดนโยบายควรมีการวิเคราะห์ศึกษาอย่างละเอียดหรือทำ SWOT เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน e-learning ที่มีอยู่ในประเทศไทย ศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็ง เพื่อที่มหาวิทยาลัย จะได้กำหนดแผนและแนวทางปฏิบัติให้ตรงประเด็นและสามารถปฏิบัติได้ นอกจากนั้นยังจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผน สำหรับระยะสั้นและระยะยาว สำหรับรายรับและรายจ่าย ตลอดจนงบประมาณได้ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากการแข่งขันในการนำวิธีการศึกษาทางไกลมาใช้มีมากขึ้น ซึ่งแน่นอนว่ามหาวิทยาลัยจะต้องเผชิญกับสภาพแข่งขันสูง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยแบบเผชิญหน้าที่ได้มีการนำกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้ (3) และขั้นตอนที่จะนำนโยบายนั้นมาปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดกรอบในการทำงาน กำหนดบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่าย และกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีความต้องการที่ชัดเจนในการออกแบบและสร้างรายวิชา (4) นอกจากนั้นระบบหรือกระบวนการที่เป็นผลมาจากการกำหนดนโยบายนั้น ผู้บริหารควรจะเป็นกลุ่มที่สำคัญในการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนและผลักดันกระบวนการเรียนการสอน e-learning ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากกว่านี้ จะต้องทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ตรงกัน ความเข้าใจในระบบ หลักการและความชัดเจนของแนวปฏิบัติ ในการจัดการเรียนการสอน e-learning จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกมหาวิทยาลัย บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน e-learning และกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในประเทศ พื้นที่ห่างไกลหรือต่างประเทศ มีความจำเป็น ต้องเข้าใจข้อตกลงเบื้องต้น ตลอดจนหลักการ และความชัดเจนของแนวทางปฏิบัติ ในการจัดการเรียนการสอน e-learning (5) นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการกระบวนการเรียนการสอน e-learning มีการระดมสมองเพื่อหาแนวทางปฏิบัติ ตลอดจน ต้องทุ่มเทเวลาในการนำ e-learning มาใช้อย่างจริงจังตามตามศาสตร์ที่ตนเองรับผิดชอบ (6) นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระบบวิธีการศึกษาทางไกล

แบบดั้งเดิมและ e-learning ควรจะชัดเจนและผู้บริหารมีความกล้าที่จะตัดสินใจ และลงความเห็นว่าจะก้าวไปในทิศทางใด

จากแผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2556-2570) มหาวิทยาลัยได้กำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการให้สามารถแข่งขันได้และยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่ระดับสากลตามอัตลักษณ์ของสถาบัน โดยพัฒนาพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดทางไกลชั้นนำ ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (บทที่ 3-5) (artifacts)

ข้อมูลจากแผนพัฒนาพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2556-2570) ดังกล่าวระบุชัดเจนถึงการให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอน e-learning อย่างไรก็ตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเหมือนจะไม่ได้กำหนดแนวทางไว้อย่างชัดเจน เป็นหลักการซึ่งเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไปว่าการนำนโยบายไปสู่แนวทางปฏิบัตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำทฤษฎีและวิธีการของการศึกษาทางไกลมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบระบบการเรียนการสอน ตลอดจน การออกแบบและสร้างรายวิชา แนวทางปฏิบัติดังกล่าวย่อมนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า ที่ระบบการศึกษาทางไกลนั้นจะส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด การเรียนรู้ และการสร้างความรู้ได้อย่างไร เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนแนวทางดังกล่าว การยึดหลักการของทฤษฎีการศึกษาทางไกลจะเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยแนะแนวทางการพัฒนาระบบและกระบวนการเรียนทางไกลที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี

หลักการของการศึกษาทางไกล ได้มีวิวัฒนาการมาตลอดจากอดีตถึงปัจจุบัน ดังเช่น “a theory of industrialization” ที่เป็นทฤษฎีการศึกษาทางไกลในยุคเริ่มต้น ที่กล่าวถึงวิธีการเรียนทางไกลที่เปรียบได้กับสายการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม โดยการใช้กลุ่มคน ทำในลักษณะทีมผลิต นั่นเอง โดยเปรียบเทียบการ ผลิตเอกสารการสอน เหมือนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้นแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีนี้ยัง มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนโดยผ่านคลังข้อสอบ ทั้งนี้เพื่อใช้กับนักศึกษาจำนวนมาก และเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน การศึกษาทางไกลภายใต้กรอบทฤษฎีนี้ จะมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการงานหลัก และอาจจะมีการขอความช่วยเหลือใช้สถานที่จากหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินกิจกรรมบางประเภท เช่น การจัดสอบ และการฝึกอบรม เป็นต้น (Saba, 2003) หากพิจารณาจากแนวคิดและหลักการดังกล่าวของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ก็ถือได้ว่ามหาวิทยาลัยดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลภายใต้หลักการของ theory of industrialization ในความเป็นจริงแล้วทฤษฎีการศึกษาทางไกลได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนไปเป็นอย่างมาก เช่น a theory of transactional distance and

learner autonomy, a theory of teaching in distance education, a theory of reintegration of teaching and learning acts, a theory of communication and learner control, and a three-dimensional theory of distance education (Amunsen, 1993) และนอกจากนี้นักการศึกษาทางไกลในโลกใหม่ยังได้เสนอแนะให้มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาและสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ และกระบวนการคิดของผู้เรียน โดยเน้นให้มีการจัดระบบการศึกษาทางไกลไม่ยึดติดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (behavior learning theory) “a sort of correspondence study with bells and whistles” (Shale, 1990, p.333, as cited in Amunsen, 1993, p. 73)

การที่ มสช. ได้ยึดหลักการปรัชญาของมหาวิทยาลัยเปิด เพื่อจัดการเรียนการสอนทางไกลที่สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมไทย เป็นภารกิจที่สถาบันการศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรงอย่างไร้ข้อจำกัด นักศึกษาในระบบทางไกล จะสามารถเก็บเกี่ยวและใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไป (Ubiquitous learning) ในยุคเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลได้อย่างดีที่สุด ดังนั้นแน่นอนว่าวิธีการศึกษาทางไกลย่อมมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของวิธีการศึกษาทางไกลซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก Taylor (2001) นักการศึกษาทางไกลชาวออสเตรเลียได้จัดแบ่งยุคของวิธีการศึกษาทางไกลไว้เป็นหลายยุคดังต่อไปนี้ คือ (1) ยุคแรกได้แก่ยุค The Correspondence Model ที่ใช้การติดต่อสื่อสารโดยทางไปรษณีย์ และใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก (2) ยุค The Multi-media Model ที่ใช้สื่อประสมสำหรับวิธีการเรียนการสอนทางไกลได้แก่สื่อสิ่งพิมพ์ เทปเสียง วีดิโอเทป วีดิโอปฏิสัมพันธ์ และการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (3) ยุค The Telelearning Model เป็นยุคที่เรียนรู้โดยการประชุมทางไกลด้วยเสียง และภาพ รวมทั้งผ่านวิทยุและโทรทัศน์ (4) ยุค The Flexible Learning Model เป็นยุคที่เรียนรู้โดย multimedia แบบปฏิสัมพันธ์ มีการใช้อินเทอร์เน็ตและ คอมพิวเตอร์สื่อสาร (5) ยุค The Intelligent Flexible Learning Model เป็นยุคที่สถาบันการศึกษาได้จัดช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่จัดระบบไว้เป็นอย่างดี เพื่อกระบวนการเรียนการสอนและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ มีการเรียนแบบยืดหยุ่นผ่านคอมพิวเตอร์ที่สามารถปรับกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี มีการใช้ปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ มีการใช้อินเทอร์เน็ต และการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์

Journal logs ของผู้วิจัย

1.2 คำตอบแทน

ในประเด็นของคำตอบแทนนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลยอมรับว่าจำนวนคำตอบแทนที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เสริมและ กระบวนการเรียนการสอน e-learning นั้นไม่ต่างกันมาก หากแต่เวลาที่จะต้อง

ใช้สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นต่างกันอย่างมากมาย นอกจากนั้นชุดวิชาบางชุดเช่น วิทยานิพนธ์ และชุดวิชาการค้นคว้าอิสระ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอน e-learning หากทว่าก็ไม่มีคำตอบแทนจากกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ใดๆที่ต้องใช้เวลาในการสอนและมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาตลอดภาคการศึกษาเหมือนการสอน e-learning ที่ปฏิบัติกันอยู่ เกณฑ์การให้คำตอบแทนควรจะมีการทบทวน ควรจะให้มีการเพิ่มคำตอบแทนให้เหมาะสมกับความเป็นจริงสำหรับการบวนการเรียนการสอน e-learning ทั้งนี้คำตอบแทนจะสามารถจูงใจผู้รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้คำตอบแทนดังกล่าวควรครอบคลุม คำสอน และคำเนื้อหา นอกจากนั้นยังมีเสียงสะท้อนว่าหากมีการเรียนการสอน e-learning เต็มรูปแบบแล้ว จะสามารถลดค่าใช้จ่ายจากการผลิตชุดวิชาในรูปแบบเดิมได้เป็นอย่างมาก แต่การรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนจะเพิ่มมากขึ้น การบริหารจัดการในเรื่องคำตอบแทนควรมีการทบทวน อย่งไรก็ตามผู้ร่วมการวิจัยบางท่านได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบแทนเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนในรูปแบบสัมมนาเสริมแบบเผชิญหน้าของมหาวิทยาลัยกับ e-learning ว่าไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด และควรจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการทบทวนคำตอบแทน

1.3 การใช้ e-learning เพื่อทดแทนการสัมมนาเสริมตามนโยบาย

แนวทางการใช้กระบวนการเรียนการสอน e-learning นั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัยได้ปฏิบัติตามแนวทางหรือนโยบายที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้โดยใช้เพื่อทดแทนการสัมมนาเสริม 1 ครั้ง แนวทางการใช้ กระบวนการเรียนการสอน e-learning ดังกล่าว สอดคล้องกับข้อกำหนดใน “คู่มือการจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2553 ” ที่มีระบุถึงการให้ e-learning เป็นสื่อเสริมบังคับ (artifacts) ดังนั้นการใช้ e-learning ในลักษณะสื่อเสริมดังกล่าวจึงเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย นอกจากนั้น สักส่วนของการจัดการเรียน e-learning และสัมมนาเสริมของแต่ละสาขาก็จะมีความแตกต่างกันไป

ประเด็นที่ 2: อาจารย์ผู้สอนหรือนักเนื้อหา

อาจารย์ผู้สอนหรือนักเนื้อหาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะนำกระบวนการเรียนการสอน e-learning มาใช้กับระบบการเรียนการสอนทางไกลให้บรรลุผล ทั้งนี้คนกลุ่มนี้จำเป็นต้องรับผิดชอบบทบาทใน 2 ลักษณะคือ (1) เป็นคณะทำงาน (course team) หรือคณะกรรมการกลุ่มออกแบบและสร้างรายวิชา โดยบทบาทนี้นักเนื้อหาจะมีส่วนร่วมในการ กำหนดโครงสร้างประเด็นเนื้อหาสาระที่จะสอน ผลิตเนื้อหา หรือแต่งตำราที่จำเป็นต้องใช้ สํารวจแหล่งข้อมูล และวัสดุการเรียนรู้อื่นๆ ที่มีอยู่ทั่วไป และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาซึ่งทั้งหมดจะอยู่ในลักษณะกิจกรรมที่

อาจจะได้จากแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไปรวมทั้งอินเทอร์เน็ต รวมทั้งมีการผลิตขึ้นมาใหม่ และจำเป็นต้องใช้ในกระบวนการเรียนการสอน e-learning (2) เป็นผู้สอนและประเมินผลผู้เรียน จากกิจกรรมที่ course team ได้ร่วมกันออกแบบ ผลิต และกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ล่วงหน้า ก่อนเปิดการเรียนการสอนรายวิชา e-learning ดังกล่าว อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากความ รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอน e-learning ดังกล่าวแล้ว อาจารย์ยังจำเป็นต้องรับผิดชอบใน การผลิตสื่อหลักหรือเอกสารการสอนสำหรับการเรียนการสอนทางไกลแบบดั้งเดิมในเวลาเดียวกัน จากบทบาทที่ต้องรับผิดชอบดังกล่าวข้อมทำให้ อาจารย์ต้องรับผิดชอบทั้งในวิธีการศึกษาทางไกล ในสองลักษณะ และนั่นอาจจะทำให้เกิดความสับสนในวิธีการเก่าและใหม่ได้ (Saba, 2003) อาจารย์ ผู้สอนหรือนักเนื้อหาจำเป็นต้องมีการปรับความเข้าใจ ทักษะคิดและบทบาทต่อกระบวนการเรียน การสอนทางไกลที่มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด การเปิดรับอาจารย์รุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยควรกำหนด เกณฑ์ใหม่ที่สอดคล้องกับบทบาทที่จะต้องทำ ที่จะต้องปฏิบัติในฐานะอาจารย์ในยุคเทคโนโลยี สารสนเทศซึ่งวิธีการศึกษาทางไกล ไม่ได้ยึดติดกับสื่อสิ่งพิมพ์ดังเช่นระบบการศึกษาทางไกลใน ยุคดั้งเดิม (ผู้วิจัย Journal logs)

ประเด็นที่ปรากฏออกมาเกี่ยวกับอาจารย์หรือนักเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการ สัมภาษณ์สามารถแยกเป็นประเด็นย่อยได้ดังต่อไปนี้ (1) ภาระงานที่รับผิดชอบ (2) ทักษะคิดที่มีต่อ การเรียนการสอน e-learning (3) ความเข้าใจเกี่ยวกับ e-learning (4) ความคิดเห็นต่อผู้เรียน (5) ผลงานทางวิชาการ (6) โอกาสในการเปิด e-learning ได้รูปแบบ (7) ประสบการณ์การเรียนของ อาจารย์ในอดีต

2.1 ภาระงานที่รับผิดชอบ

ภารกิจและงานที่ได้รับมอบหมายเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องในเชิงบริหาร ที่ผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางปฏิบัติหากจะให้การเรียนการสอน e-learning มีความเป็นไปได้และประสบผลสำเร็จ ซึ่งจากข้อมูลในการทำวิจัยสรุปได้ว่าควรมีการ บริหารจัดการระบบเกี่ยวกับภารกิจและความรับผิดชอบในบทบาทอาจารย์ เนื่องจากภารกิจที่ได้รับ มอบหมายนั้นมีมาก อันสืบเนื่องมาจากกระบวนการเรียนการสอนทางไกลในระบบเดิมได้แก่ การ รับผิดชอบชุดวิชาที่เปิดใหม่ที่ต้องเขียนหน่วย และชุดวิชาเก่าที่ต้องปรับปรุง ภาระงานดังกล่าว ทุก 5 ปีเป็น วัฏจักรที่ไม่มีวันจบสิ้น โดยเฉพาะการเขียนหน่วยซึ่งเป็นภารกิจผูกพันกับบทบาทของ ความเป็นอาจารย์ในระบบมหาวิทยาลัยเปิดแต่แรกเริ่มดั้งเดิม นอกจากนี้อาจารย์บางท่านยังต้อง รับผิดชอบภาระงานบริหารอื่นๆในสาขาวิชา นั้นหมายความว่าภาระงานดังกล่าวส่งผลและ เกี่ยวพันโดยตรงกับการที่จะต้องรับผิดชอบการออกแบบและสร้างรายวิชา และกระบวนการเรียน

การสอน e-learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ที่จะต้องใช้เวลามากในการออกแบบและสร้างรายวิชา พร้อมทั้งรับผิดชอบกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการตลอดทั้งภาคการศึกษา ดังนั้นการที่จะต้องรับผิดชอบภาระงานจากระบบการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิม และ e-learning ในเวลาเดียวกันเป็นเรื่องที่ยากแก่การปฏิบัติเป็นการรับภาระงานการสอนสองด้าน กล่าวคือการเขียนเอกสารการสอนในระบบการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิม ซึ่งเปรียบได้กับการ lecture หรือการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้ากับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ตลอดภาคการศึกษา

ประเด็นเกี่ยวกับงานที่เป็นภาระรับผิดชอบในฐานะที่มีบทบาทอาจารย์จะปรากฏออกมาจากข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ภาระงานของอาจารย์ผู้สอนที่ต้องรับผิดชอบภารกิจการผลิตชุดวิชาในลักษณะที่ประสมแบบดั้งเดิมกับการรับผิดชอบการสอน e-learning เป็นแนวทางที่ผู้บริหารต้องตัดสินใจให้เกิดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และหาทางออกเพื่อให้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จ

2.2 ทักษะที่มีต่อการเรียนการสอน e-learning

ทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนั้นมีความหลากหลาย บางท่านลงความเห็นว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย นอกจากนั้นยังมีความเข้าใจว่า มีความจำเป็นที่ระบบการศึกษาทางไกลจะต้องพิจารณาถึงการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องยุคข้อมูลข่าวสาร ให้สอดคล้องกับวัยของกลุ่มผู้เรียนอีกทั้งรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี คิดว่าเป็นประโยชน์ในการสร้างสายสัมพันธ์กับนักศึกษาผ่านการเรียนการสอนนี้ และสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคิดว่าการที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน e-learning ผู้สอนควรมีทักษะและความคล่องตัวทางเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีความกังวลในภาระงานจำนวนมากที่ทำให้ไม่สามารถรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน e-learning ได้เต็มที่ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยบางท่านคิดว่าโอกาสการนำ e-learning มาใช้เต็มรูปแบบนั้นยาก อีกทั้งไม่มีการวิจัยที่บ่งบอกถึงสถานภาพที่เป็นอยู่ของกระบวนการเรียนการสอน e-learning ของมหาวิทยาลัย ขาดแนวทางสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้อย่างจริงจัง และต้องการให้มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่เป็นอยู่ให้มี ทั้งแบบดั้งเดิมและ e-learning นอกจากนั้นยังรู้สึกว่าจะไม่ต้องการที่จะทำ e-learning แต่ถูกบังคับให้ทำ

2.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับ e-learning

ความเข้าใจเกี่ยวกับ e-learning นั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคิดว่าเป็นกระบวนการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่จำกัดสถานที่เรียน และถือว่าเป็นเรื่องปกติที่จะต้องนำวิธีการนี้มาใช้กับระบบการศึกษาทางไกล แต่อย่างไรก็ตามบางท่านยังไม่เข้าใจถึงวิธีการเรียนการสอนในลักษณะนี้ได้ชัดเจนและต้องแท้

2.4 ความคิดเห็นต่อผู้เรียน

อาจารย์มีความกังวลว่านักศึกษาจะไม่สามารถปรับตัวได้กับการเรียน e-learning โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีประสบการณ์การเรียนแบบเผชิญหน้ามาก่อน อีกทั้งไม่มั่นใจว่านักศึกษาผ่านเกณฑ์การประเมินได้จริงจากการเรียนการสอน e-learning อย่างไรก็ตามอาจารย์ยังคิดว่าการเรียนการสอน e-learning ช่วยนักศึกษาประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นอย่างมาก

2.5 ผลงานทางวิชาการ

ผลงานทางวิชาการ เป็นตัวแปรหลักที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้สะท้อนออกมา หากมีการนำการเรียนการสอนมาใช้อย่างจริงจัง ทั้งนี้การขอผลงานทางวิชาการในอดีตที่ผ่านมา นั้น อาจารย์ใช้เอกสารการสอนหรือการเขียนหน่วยเพื่อขอผลงานทางวิชาการ หากมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องใช้ระบบการเรียนการสอน e-learning ควรที่จะได้มีการกำหนดเกณฑ์การขอผลงานที่สอดคล้องกับลักษณะและวิธีการจัดการเรียนการสอนทางไกลในลักษณะการเรียนการสอน

e-learning หรือ online learning

2.6 โอกาสในการเปิด e-learning เต็มรูปแบบ

โอกาสการเปิดสอน e-learning เต็มรูปแบบคงจะต้องใช้เวลาในการที่จะสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความมั่นใจและต้องทำให้กลุ่มผู้สอนเห็นคุณค่าของกระบวนการเรียนการสอน e-learning นอกจากนั้นความต้องการนักเทคโนโลยีการศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่อง e-learning ที่ปฏิบัติงานควบคู่กันไปขณะทำการสอนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยในกระบวนการเรียนการสอนก็จะช่วยให้เกิดความมั่นใจได้มาก ขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ามีความพร้อมในการที่จะทำการเปิดสอน e-learning เต็มรูปแบบ และผู้ให้ข้อมูลบางท่านแสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมหากจะเปิดสอนเต็มรูปแบบ

2.7 ประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์ในอดีต

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งหมดได้บอกเล่าประสบการณ์ จากการเรียน และประสบการณ์ทำงานก่อนที่จะเข้ามาเป็นอาจารย์ และประเด็นสำคัญจากประสบการณ์ในอดีตสรุปได้ดังต่อไปนี้ การมีแรงจูงใจที่จะทำในสิ่งที่ตนชอบและต้องการ เรียนในสิ่งที่ตนเองชอบคุ้นเคยกับประสบการณ์การเรียนแบบเผชิญหน้า (face to face) หรือการบรรยาย แต่ก็รู้ว่าข้อจำกัดของวิธีการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า มีหรือใช้วัสดุการเรียน (learning materials) น้อย การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็น นอกจากนั้น ระบบการเรียนการสอนของไทย ผู้เรียนมักไม่กล้าจะตอบโต้กับผู้สอน หรือแสดงออก วัฒนธรรมการเรียนของนักเรียนไทยจะขาดผลย้อนกลับและไม่กล้าโต้แย้งหรือตอบโต้อาจารย์ นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคุ้นเคยกับการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ส่วนตัวจากวิถีชีวิตและการทำงานซึ่งเป็นจุดแข็งในการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก ประเด็นในเรื่องประสบการณ์การเรียนรู้ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการ Andragogy หรือ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่กำหนดโดย Malcolm Knowles นักการศึกษาที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในด้านการศึกษานักผู้ใหญ่ (Knowles, Holton & Swanson, 2005)

นอกจากนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยยังมีความชอบการเรียนการสอนแบบ self-directed learning ที่ผู้เรียนต้องรู้จักจัดระบบและรับผิดชอบ การเรียนการสอนด้วยตัวของตัวเอง ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ทำงานและเรียนไปด้วยสามารถประยุกต์ ประสบการณ์ที่ผ่านมาจากการทำงาน กับการเรียนเป็นการสร้างความรู้จากประสบการณ์ของตนเองนั่นเอง นอกจากนั้นการเรียนสามารถเรียนได้จากวัสดุการเรียน หรือจากแหล่งการเรียนรู้ที่อาจารย์เตรียมไว้ให้ ซึ่งการเรียนโดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหมายถึงการให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากข้อมูลที่สามารถศึกษาได้เอง ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากชุมชนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมีการคิดพิจารณา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นมีความน่าเชื่อถือเป็นเหตุเป็นผลได้สักเพียงใดจากการได้อภิปรายหรือมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อในสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่และนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสังคมล้อมรอบใกล้ตัว นอกจากนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคิดว่า อาจารย์ผู้สอนในอดีต มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ชอบอาจารย์ที่มีจิตวิทยาการเรียนการสอนและเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น การมีสัมพันธภาพ (rapports) และปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับอาจารย์หรืออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนมีความก้าวหน้ามากขึ้น สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นเรื่องสำคัญและส่งเสริมความสำเร็จของการเรียน นักศึกษาจะสามารถเข้าพบและพูดคุย แนวทางการสร้างปฏิสัมพันธ์ทำได้หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนควรเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล

ประเด็นที่ 3: อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา

บทบาทของนักเทคโนโลยีการศึกษาเกี่ยวกับ e-learning นั้น โดยจริงแล้วถูกกำหนดโดยคู่มือการจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2553 (artifacts) ดังต่อไปนี้

1. ให้คำแนะนำกรรมการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบของสื่อ
2. เสนอแผนการผลิตบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
3. ออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
4. ร่วมพิจารณาการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์
5. ประสานงานกับศูนย์ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการผลิตสื่อและติดตามการผลิตสื่อให้
เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้
6. ร่วมตรวจสอบและประเมินคุณภาพบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
7. พัฒนาและปรับปรุงบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

หากพิจารณาจากรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่านักเทคโนโลยีการศึกษาต้องทำงานในลักษณะทีมงาน (course team) ร่วมกับอาจารย์นักเนื้อหา และอาจารย์นักวัดผล อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งถึงบทบาทดังกล่าว จะเห็นได้ชัดว่า เป็นบทบาทที่ใกล้เคียงกับการผลิตสื่อเสริมในระบบการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิมของมสธ. โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำว่า “การผลิตบทเรียน” และ “รูปแบบของสื่อ” การคงอยู่ของแนวคิดดังกล่าวในการออกแบบและสร้างรายวิชา และสอนรายวิชา e-learning ประกอบกับการที่กำหนดให้นักศึกษายังคงต้องเข้าสอบปลายภาค ยืนยันทฤษฎีการเรียนการสอนหลักในการจัดการเรียนการสอน e-learning ของมสธ. นั่นคือจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ behavior learning theory (Alessie& Trollip, 2001; Rodchompoo, 2012) ดังนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัยจะต้องเผชิญและสืบสาน กับวิธีการเรียนการสอนทางไกลแบบดั้งเดิมและ e-learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ เฉกเช่นเดียวกับอาจารย์นักเนื้อหา และอาจารย์นักวัดผล (ผู้วิจัย Journal logs)

ปัจจุบันภารกิจความรับผิดชอบของอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาต่อกิจกรรมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยจะเป็นไปในสองลักษณะคือ

- (1) รับผิดชอบการออกแบบ กำกับ และควบคุมการผลิตสื่อเสริมที่มีเอกสารการสอนเป็นสื่อหลัก ซึ่งแนวทางดังกล่าวมีมาตั้งแต่การก่อตั้งมหาวิทยาลัยจวบจนกระทั่งปัจจุบัน
- (2) รับผิดชอบการออกแบบและสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ดังกล่าวข้างต้น ในคู่มือการจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ นั้นหมายความว่านักเทคโนโลยีการศึกษา

จะต้องรับผิดชอบงานในสองลักษณะในเวลาเดียวกันเช่นเดียวกับอาจารย์นักเนื้อหา ด้วย ในขณะที่จำนวนอาจารย์ประจำสำนักที่มีอยู่ไม่ถึง 30 คนกับภาระงานที่ต้องรับผิดชอบด้านสื่อการเรียนการสอนของทุกสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน ภาระงานดังกล่าวมากมายไม่ต่างกับอาจารย์นักเนื้อหาที่ยังต้องรับภาระการเขียนหน่วยและปรับปรุงชุดวิชา พร้อมทั้งรับผิดชอบกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ในเวลาเดียวกัน จากประสบการณ์การเป็นอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาของผู้วิจัยทั้งสอง ประสบการณ์จากการมีส่วนในการออกแบบการเรียนการสอน e-learning นั้นสามารถแยกแยะได้ดังต่อไปนี้

(1) การออกแบบและสร้างรายวิชาส่วนใหญ่ไม่ได้ทำเป็นคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา (course teams) ซึ่งเป็นหลักการทำงานที่ช่วยประกันคุณภาพของผลงานหรือรายวิชาก่อนทำการเปิดสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ หากแต่อาจารย์นักเนื้อหาบางท่านได้กำหนดกิจกรรมและแนวทางการประเมินด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าจะได้แจ้งการเปิดสอนชุดวิชาดังกล่าวผ่านสำนักบัณฑิตเรียนร้อยแล้ว และสำนักบัณฑิตได้แจ้งการเปิดสอนมายังสำนักเทคโนโลยีการศึกษา

(2) ลักษณะที่ปฏิบัติกันอยู่และพอจะอนุมานได้ว่าอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกลุ่มที่ระบุว่า “ออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ และ พัฒนาและปรับปรุงบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์” นั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะควบคุม กำกับการบันทึกภาพหรือเสียงของอาจารย์นักเนื้อหา เพื่อส่งศูนย์การจัดการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ถึงแม้ว่าบางครั้งผู้วิจัยจะได้มีโอกาสนำเสนอการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นหลักการที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน (learner - centered approach) ที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาผ่านกิจกรรมการเรียนในรูปแบบอื่น หากแต่คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาโดยเฉพาะประธานชุดมักจะไม่เห็นด้วย และผลิตกิจกรรมตามที่ระบุไว้ใน คู่มือการจัดการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการบรรยายสรุปเนื้อหาประกอบ power points

(3) ภาระงานการเป็นนักเทคโนโลยีการศึกษาของชุดวิชาที่เปิดสอน e-learning พอкупเพิ่มปริมาณตลอดระยะเวลาที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อกำหนดที่ว่า อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาที่จะสามารถเข้ารับผิดชอบ e-learning ของชุดวิชาในระดับปริญญาโทและเอกได้จะต้องเป็นอาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการหรือจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ข้อกำหนดดังกล่าวไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน e-learning ทั้งในด้านปริมาณอาจารย์ที่จะรับผิดชอบ และเป็นการไม่เปิดโอกาสให้อาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ หากแต่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน technological tools ได้เข้าไปมีส่วนในการจัดการเรียนการสอน e-learning อันเป็นกระบวนการเรียนการสอนกระแสหลักของระบบการศึกษาทางไกลในปัจจุบัน หากแต่ปัจจุบันอาจารย์กลุ่มใหม่ของสำนักเทคโนโลยีการศึกษาที่เป็นกลุ่ม young generation กลับต้องเสียเวลามา

เริ่มเรียนรู้และรับผิดชอบการผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ ที่ใช้เป็นสื่อเสริม แน่ใจว่าเป็นการจัดคนเข้ารับผิดชอบภาระงานที่ไม่ตรงกับความสามารถอย่างแท้จริง

(4) การขาดการสนับสนุนอย่างแท้จริงจากสำนักเทคโนโลยีการศึกษาในด้านอุปกรณ์กำลังคนในการผลิตกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning บางกิจกรรม เช่นการผลิต video clip ที่เป็นสารคดี ศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้เตรียมทีมงานและอุปกรณ์ในการบันทึก video clip และการตัดต่อให้มีความพร้อม มีทักษะ มีความชำนาญ และมีจำนวนบุคลากรเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติการมีทักษะและความชำนาญจำกัด และมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะช่วยในการสร้างและพัฒนากิจกรรมสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนตามแนวยุทธศาสตร์หลักที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้แล้วอย่างชัดเจน

(5) อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาขาดแนวทางหรือกรอบปฏิบัติที่ชัดเจนในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning จริงอยู่ว่าการออกแบบรายวิชาแต่ละชุดวิชานั้นมีความแตกต่างกันไม่สามารถจะใช้กรอบ (template) ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา ตลอดจนอาจารย์นักเนื้อหา และอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาแต่ละบุคคลในการที่จะออกแบบกิจกรรม อย่างไรก็ตามการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบหรือเกณฑ์ที่จะใช้ในการออกแบบด้วยเช่นกัน

(6) ขาดการกำหนดระยะเวลา (time line) ในการออกแบบและสร้างรายวิชาซึ่งส่งผลต่อการวางแผน เตรียมการ และดำเนินการผลิตล่วงหน้า ทำให้ขาดความพร้อมไม่ว่าจะเป็นการออกแบบและสร้างกิจกรรมที่บางกิจกรรมอาจจะต้องผลิตขึ้นมาใหม่ การทำงานที่เร่งรัดทำให้เกิดความลุละหุกลในการทำงานส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเปิดสอน e-learning เป็นลำดับ

(7) การแจ้งกำหนดการเปิดสอนรายวิชา e-learning ในแนวทางปฏิบัติจริงไม่มีระบบ การแจ้งกำหนดการ ล่าช้าซ้ำซ้อน มากขึ้นตอน เช่น สำนักบัณฑิตขอให้ทางสาขาวิชาแจ้งความประสงค์และความต้องการที่จะเปิดสอน e-learning หากแต่การแจ้งกลับจากบางสาขามีความล่าช้า หรือไม่ก็ข้ามขั้นตอนการแจ้งเปิดสอนไปยังศูนย์การเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์เลย นอกจากนี้การแจ้งเปิดสอน e-learning ต่ออาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษายังเป็นไปในหลายลักษณะเช่นกันเช่นจากสาขาวิชาส่งผ่านตรงมายังสำนักเทคโนโลยีการศึกษา หรือจากศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์มายังฝ่ายวิชาการ สำนักเทคโนโลยีการศึกษาเป็นต้น ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติทั้งอาจารย์นักเนื้อหา กับอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา (artifacts) และ (Journal logs)

ประเด็นที่ 4: กระบวนการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning

ประเด็น (themes) ที่ปรากฏออกมาจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ปรากฏว่าเป็นประเด็นย่อยดังต่อไปนี้ (1) ลักษณะการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning (2) ลักษณะกิจกรรม (3) ลักษณะวิชาหรือเนื้อหาที่ทำ e-learning (4) ทางออกของการจัดการเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอน e-learning (5) ความต้องการการฝึกอบรมการออกแบบและสร้างรายวิชา

4.1 ลักษณะการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านเทคโนโลยีที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่งสำหรับนักการศึกษา (Bennett, Agostinho, Lockyer, & Harper, 2009) ทั้งนี้การออกแบบดังกล่าวจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นเอง คณะทำงานที่จะร่วมทำงานเพื่อออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาในการสร้างรายวิชา โดยปกติทีมงานหลัก (course developer) จะประกอบด้วย นักเนื้อหาและนักออกแบบและจัดระบบการเรียนการสอน (Instructional designer) หรือนักเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับทีมงานปฏิบัติการ (operation session) จะประกอบไปด้วย programmer, graphic designer, editor, cameraman, multimedia designer การได้บุคลากร และทีมงานที่มีความสามารถ จะส่งเสริม ความเป็นไปได้ในการออกแบบและพัฒนาวิชาได้อย่างหลากหลายและทำให้รายวิชานั้นน่าสนใจ และจงใจให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และสร้างชุมชนการเรียนรู้ได้มาก (วลัยวัชร , 2558) (ผู้วิจัย Journal Logs)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเกี่ยวกับการออกแบบและสร้างรายวิชาสำหรับการเรียนการสอน e-learning การทำงานจะอยู่ในลักษณะทั้งที่เป็นทีมที่อยู่ใน course team หรือทำร่วมกับ วิชาที่รับผิดชอบวิชาที่เปิดสอนในภาคการศึกษานั้น นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้รับแจ้งอย่างเป็นทางการให้เป็นนักเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับบางวิชา หากแต่ในแนวทางปฏิบัติ การออกแบบและสร้างรายวิชาไม่ได้มีการประชุม หรือนัดหมายที่จะออกแบบและสร้างรายวิชาเลย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางปฏิบัติในการออกแบบและสร้างรายวิชาจะมีหลากหลายรูปแบบ นอกจากนั้นกิจกรรมการนำเนื้อหาที่มีอยู่แล้วไปสรุป และใส่ไว้ใน Moodles ในลักษณะสรุปเนื้อหา อยู่ภายใต้แผนหน่วยและแผนตอนของเอกสารการสอน เป็นวิธีการที่เปลี่ยนช่องทางการส่งเนื้อหา คู่มือเหมือนจะเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติกันเป็นอย่างมากในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning ของ มหาวิทยาลัย หากการเรียนการสอน e-learning เป็นไปในลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ยังคงใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลักและใช้ e-learning เป็นสื่อ

เสริมเพื่อเป็นช่องทางส่งเนื้อหาสาระเท่านั้น (Rodchompoo, 2012) กิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการของการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ต้องประกอบไปด้วย การกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีชุมชนการเรียนรู้ กิจกรรมการเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนนั้น และกิจกรรมการใช้ วิธีการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียน ในชุมชนรับรู้โลกทัศน์ที่หลากหลายผ่านการพูดคุย ก่อนที่นำไปสู่การคิด วิเคราะห์ก่อนที่คิดสรุป และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวตน (Transformative learning theory) ความคิดของผู้เรียนใน ท้ายที่สุด (Palloff & Pratt, 2007) ดังนั้นแน่นอนว่าการยึดติดอยู่กับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียน อ่านและ จำเพื่อใช้ในการสอบ ย่อมไม่สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียนมากพอที่จะทำให้เกิดการ เรียนการสอนอย่างมีวิจารณญาณและช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างแท้จริง (ผู้วิจัย **Journal logs**)

4.2 ลักษณะกิจกรรม

การออกแบบและการสร้างรายวิชาสำหรับ e-learning ของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยหรือ อาจารย์เป็นไปในหลายลักษณะ และส่วนใหญ่ คณะกรรมการบริหารและผลิตชุดวิชาจะออกแบบ กิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง ดังจะเห็นในรูปแบบบรรยายสรุปประกอบ power point แว่นไว้ กำหนดกิจกรรมที่เป็นประเด็นคำถาม กิจกรรมการทำงานกลุ่ม กิจกรรมที่ออกแบบเชื่อมโยงกับการ สัมมนาเสริมแบบเผชิญหน้า ใช้ social media ส่วนตัวของผู้เรียนกับ อาจารย์ผู้สอน และการประชุม หรือการติดต่อระหว่างกลุ่มผู้เรียน

4.3 ลักษณะวิชาหรือเนื้อหาที่ทำ e-learning

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย พิจารณาว่าเนื้อหาของรายวิชาที่จะนำมาทำ e-learning ขึ้นอยู่กับ ธรรมชาติและลักษณะของเนื้อหาว่าเอื้ออำนวยต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมากน้อย เพียงใด บางวิชาผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีความเห็นว่า ไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอน e-learning เช่น วิชาเกี่ยวกับการคำนวณ วิชาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติ จึงควรได้มีการวิจัยและ พัฒนาเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน e-learning นอกจากนั้นข้อจำกัดเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายยังไม่ เอื้ออำนวยให้จัดการเรียนการสอน e-learning ได้เต็มที่โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่จะต้องมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการเมืองเป็นต้น

4.4 ทางออกของการจัดการเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอน e-learning

การจัดการเนื้อหาที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนการสอน e-learning สามารถจัดทำได้ในหลายลักษณะเช่น จากตำราที่แนะนำให้นักศึกษาอ่าน จากการทำเป็น PDF file หรือทางออกในอนาคตควรจะทำเป็น e-book บางสาขาวิชาได้ทำกิจกรรมการอ่านโดยใส่ไว้ใน Moodle หรือการเตรียมเนื้อหาเพื่อทดแทนเอกสารการสอนก็สามารถทำได้โดยการจ้างผู้เชี่ยวชาญจริงในแต่ละเรื่องเขียนเนื้อหา ซึ่งนั่นหมายความว่าไม่จำเป็นต้องจัดทำเอกสารการสอนในลักษณะเดิมที่ต้องมี 15 หน่วย และต้องมีค่าใช้จ่ายอย่างมากมาในการจัดทำ

อนึ่งแล้วเอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ก็คือบทเรียนแบบโปรแกรม ซึ่งมีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเขียนเอกสารการสอน ทั้งนี้ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนนั่นเอง เป็นวิธีการเรียนการสอนทางไกลที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่ม behavioral learning theory (Alessi & Trollip, 2001) (ผู้วิจัย Journal Logs)

4.5 ความต้องการการฝึกอบรมการออกแบบและสร้างรายวิชา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยสะท้อนความต้องการที่จะให้สำนักเทคโนโลยีการศึกษาจัดอบรมการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ทั้งในลักษณะกลุ่มย่อยที่จะส่งเสริมการเข้าใจในรายละเอียดให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้มีการอบรมการใช้ technological tools ให้มากขึ้นและต้องการให้มีการทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและชัดเจน และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning

ประเด็นที่ 5: กระบวนการสอน e-learning

ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการสอน e-learning ที่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้บอกผ่านการสัมภาษณ์นั้นจะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการสอน ที่รวมถึงในเรื่อง (1) โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอน ที่ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่การที่ไม่สามารถเข้ามาในระบบการเรียนการสอน e-learning /Moodle ความไม่ราบรื่นและต่อเนื่องของระบบ ตลอดจนความเร็วที่ไม่เพียงพอของระบบอินเทอร์เน็ต ระบบ e-mail ของมหาวิทยาลัยที่ไม่ดี การนำ technological tools มาใช้ควรจะได้มีการออกแบบให้สะดวกและง่ายในการใช้ การใช้เครื่องมือในบางลักษณะต้องทำหลายขั้นตอน (2) บทบาทของศูนย์การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายต่างๆ ในศูนย์การเรียนการสอนทาง

อิเล็กทรอนิกส์ว่า แต่ละฝ่ายมีความรับผิดชอบและทำหน้าที่อะไร นั่นคือทั้งอาจารย์นักเทคโนโลยี การศึกษาและเจ้าหน้าที่จากศูนย์ การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ (3) อุปสรรคต่อกระบวนการ สอนที่เกี่ยวกับกำหนดการที่บางครั้งมีความล่าช้าในการที่เริ่มกระบวนการสอน ควรจะได้มีการ วางแผนล่วงหน้าและเป็นระบบกว่านี้ รวมทั้งควรกำหนดขั้นตอน และชี้แจงแนวทางการปฏิบัติเมื่อ ต้องการจัดการเรียนการสอน e-learning อย่างไรก็ตามการแจ้งความจำนงเพื่อทำการเปิดสอน e-learning นั้นจะมีขั้นตอนตั้งแต่ตั้งแต่ (1) สำนักบัณฑิตขอรายชื่อชุดวิชาที่จะเปิดสอน e-learning จากสาขาวิชา (2) สาขาวิชาแจ้งรายชื่อชุดวิชาที่จะเปิดการเรียนการสอน e-learning ไปยัง สำนักบัณฑิต (3) สำนักบัณฑิตแจ้งรายชื่อชุดวิชาที่จะเปิดการเรียนการสอน e-learning ไปที่สำนัก เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อดำเนินการ จากขั้นตอนดังกล่าวที่ผ่านมาปัญหามักจะเกิดจากความล่าช้าใน การแจ้งกลับจากสาขาวิชา หรือบางครั้งสาขาวิชาข้ามระบบและขั้นตอน ไปยังศูนย์การเรียน การสอนอิเล็กทรอนิกส์ ผลที่ตามมาคือทำให้เกิดความสับสนระหว่างหน่วยงาน และความไม่ต่อเนื่อง ในการตรวจสอบค่าใช้จ่าย ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว (artifacts)

ประเด็นที่ 6: การประเมินผลกิจกรรมการสอน e-learning

ประเภทและวิธีการของการประเมินผลที่เลือก มีความจำเป็นที่จะต้องเหมาะสมกับสภาพ การเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์นั้นผู้เรียน กลุ่มผู้เรียน และ ผู้สอนจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ก็โดยผ่าน Technological tools หรือเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล นั้นเอง ตัวอย่างวิธีการประเมินที่ทำได้เช่น ส่งงานที่เป็น Text หรือ Media File ไปที่ e-mail หรือ Drop box ทำข้อสอบในศูนย์แบบทดสอบเท่านั้น ทำแบบทดสอบโดยการจำกัดเวลา และใช้วิธีการ ประเมินที่หลากหลายเพื่อให้คุ้นเคยและรู้จักตัวตนของผู้เรียนเพื่อป้องกันการทำแบบทดสอบแทน กันนั่นเอง

การเลือกวิธีการประเมินผลที่ไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์นั้น ทีมงานผู้ออกแบบและ สร้างรายวิชาจะต้องตระหนักว่า วิธีการประเมินที่ไม่สามารถส่งได้ทางออนไลน์นั้นเป็นสิ่งต้องห้าม อย่างยิ่ง เช่นการฝึกปฏิบัติในห้อง Lab สำหรับวิชาด้านวิทยาศาสตร์ การให้ทำแบบทดสอบที่ไม่ กำหนดเวลาเป็นต้นสำหรับประเภทของการประเมินผลที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบและ สร้างรายวิชาออนไลน์ วลัยวัชร รอดชมภู (2558) สรุปไว้ดังนี้

1) แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-testing) แบบทดสอบนี้จะใช้เริ่มแรกก่อนที่จะเริ่ม กระบวนการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงพื้นฐานความรู้และทักษะ ของผู้เรียนในเนื้อหา หรือเรื่องที่จะเรียน ที่มีมาก่อนหน้านั้น รวมทั้งเป้าหมายและสิ่งที่ผู้เรียน ต้องการจะเรียน ทั้งนี้เพื่อที่ทีมงานผู้ออกแบบและสร้างรายวิชาจะสามารถปรับโครงสร้างของ

เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการประเมินได้เหมาะสม ทันท่วง และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียนซึ่งแบบทดสอบ Pre-testing นี้จะช่วยได้มาก ผู้สอนบางคนจะใช้แบบทดสอบนี้ในลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนประเมินผลตนเองในวันเริ่มแรกหรือสัปดาห์แรกของกระบวนการเรียนการสอน หรือหากจะทำก่อนเปิดสอนก็อาจทำได้ นอกเหนือจากนั้นแบบทดสอบนี้ยังสามารถใช้ก่อนเรียนสำหรับทุกหน่วยเนื้อหา หรือทุกหัวเรื่องที่ต้องการ

2) แบบทดสอบย่อย (Practice exams) คือแบบทดสอบที่จะถูกใช้หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยเนื้อหาและจะต้องใช้เป็นประจำ นอกจากนั้นการบ้านที่ต้องทำเพื่อตอบประเด็นปัญหาในหน่วยเนื้อหาที่เรียนก็รวมอยู่ในแบบทดสอบนี้เช่นกัน ผู้เรียนมักชอบที่จะทำแบบทดสอบประเภทนี้ เนื่องจากจะทำให้ได้แนวทางของคำถามที่จะทำข้อสอบที่จะใช้วัดผลสัมฤทธิ์จากคะแนนนั่นเองและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบอกผู้เรียนว่าแบบทดสอบย่อยนี้จะมีประเด็นคำถามที่ความคล้ายคลึงกับข้อสอบจริง อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา ซึ่งการทดสอบย่อยและทดสอบจริงอาจจะต้องมีปรับเปลี่ยนให้อยู่ในลักษณะข้อสอบคู่ขนานเป็นต้น โดยปกติผู้เรียนมักจะทำแบบทดสอบนี้จนเสร็จสิ้นทุกแบบทดสอบแม้ว่าจะไม่นำผลแบบทดสอบนั้นไปคิดคะแนนก็ตาม

3) แบบประเมิน Subjective assessment เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนจะเป็นผู้ตัดสินและพิจารณาการให้คะแนนกับผู้เรียน ประเด็นคำถามที่ใช้ถามจะไม่มาก คำถามมักจะเกี่ยวกับประเด็นที่สลับซับซ้อน และต้องใช้เวลาในการให้คะแนนนานกว่าแบบทดสอบอื่น และการให้คะแนนจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์หรือ Rubric ให้ผู้เรียนเข้าใจ และรู้อ่วงหน้า ลักษณะแบบทดสอบชนิดนี้ได้แก่ ข้อสอบแบบคำถามปลายเปิด การเขียนเรียงความ การทำรายงาน เป็นต้น

4) แบบประเมิน Objective assessment เป็นแบบทดสอบที่มีคำตอบที่ถูกต้องตายตัว แบบทดสอบประเภทนี้เหมาะที่จะใช้กับการทดสอบการจำได้ หรือเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือผู้เรียนสามารถที่จะทำได้เองเช่น แบบทดสอบความรู้พื้นฐานในการขับรถยนต์เพื่อขอใบขับขี่ เป็นต้น แบบทดสอบนี้จะอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่าผู้เรียนน่าจะเรียนในสิ่งที่เหมือนกัน และจะมีคำตอบที่ถูกต้องจากการเรียนนั้น ลักษณะแบบทดสอบนี้ได้แก่ ข้อสอบแบบตัวเลือก แบบถูกผิด และเติมคำสั้นๆ

5) แบบประเมินตนเอง (Self-assessment) เป็นแบบทดสอบที่จัดเตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้คำตอบจากการทำแบบทดสอบอย่างรวดเร็ว แบบทดสอบในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบว่าตนเองเข้าใจในเนื้อหาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นการเตรียมโอกาสให้ผู้เรียนวัดระดับความก้าวหน้าในการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองทำเอง และสามารถทำได้หลายๆครั้ง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับจากการทำกิจกรรม เป็นต้น

6) การทำงานกลุ่ม (Group projects) การมอบหมายกิจกรรมที่เป็นงานกลุ่มในการเรียนการสอนออนไลน์นั้นเป็นเรื่องท้าทายและน่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลในปัจจุบันนี้มีศักยภาพและเอื้ออำนวยเป็นอย่างมากในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนออนไลน์นั่นเอง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาพบกันในเวลาเดียวกัน ในประเทศ หรือต่างประเทศ การทำงานกลุ่มก็สามารถทำได้ ไม่จำเป็นต้องทำงาน โดยมีตารางเป็นตัวกำหนด ซึ่งบางคนอาจจะทำงานกลุ่มในวันหยุดหรือบางคนอาจจะทำในวันธรรมดา ก็อาจเป็นไปได้ บางคนอาจจะชอบที่จะติดต่อกันเป็นการส่วนตัว แต่บางคนอาจจะชอบงานกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องทำพร้อมกัน บางคนอาจจะส่งงานได้เร็ว บางคนอาจจะส่งช้า ในงานกลุ่มบางงานสำเร็จได้ด้วยความพยายามของทีมงาน ซึ่งคุณค่าของการทำงานกลุ่มนั้นจะทำให้เกิดการร่วมมือในการทำงาน ช่วยกันคิดและช่วยกันทำ ซึ่งแน่นอนว่าทั้งหมดสามารถทำได้ผ่านเทคโนโลยีทั้งสิ้น การทำงานกลุ่มออนไลน์นั้น หากทำเป็นกลุ่มเล็กจะสามารถจัดการได้ดีกว่ากลุ่มใหญ่ที่มีคนจำนวนมาก ผู้สอนออนไลน์ต้องตรวจสอบให้แน่ชัดถึงรูปแบบและความชอบในการทำงานกลุ่ม การกำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ชัดเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และที่สำคัญที่สุดการกำหนดให้มี การให้คะแนนการมีส่วนร่วมในงานจากเพื่อน (Peer Review) เป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างยิ่ง การเรียนออนไลน์สามารถทำได้ยิ่งกว่าในชั้นเรียนซึ่งมีข้อจำกัดด้านเวลา โดยเฉพาะการ Post งานกลุ่มขึ้นไปเพื่อในสมาชิกในชุมชนการเรียนออนไลน์ให้เห็นและให้คำวิพากษ์ตลอดจนข้อเสนอแนะในเนื้องานนั้น Peer review เป็นเทคนิคการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

7) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถทำได้ในหลายทางเลือก และแน่นอนว่าการที่จะให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องมีการให้คะแนนเป็นสิ่งจูงใจ แนวทางการประเมินจากความร่วมมืออาจจะประเมินได้จาก การมีส่วนร่วมในการอภิปรายทุกอาทิตย์ ให้ผู้เรียนในกลุ่มตรวจงานซึ่งกันและกัน หรืออาจจะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนหาแหล่งการเรียนรู้หรือข้อมูลออนไลน์มานำเสนอและแบ่งปันกับเพื่อนในชุมชนการเรียนรู้ก็อาจทำได้

8) การใช้เกณฑ์การประเมินผล (Rubric) สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ Rubric นั้นคือ เครื่องมือหรือเกณฑ์ประเมินผลที่ออกแบบและสร้างโดยทีมงานออกแบบและสร้างรายวิชา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เพื่อประเมินผลและให้คะแนนผู้เรียนหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนถึงเพื่อแนะนำแนวทางผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ การสร้าง Rubric จะต้องมีเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้ ผู้สอนออนไลน์สามารถใช้เพื่อประเมินผลงานของผู้เรียน โดยการบอกกล่าวเกี่ยวกับข้อตกลงใน Rubric ก่อนที่จะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียน การสร้าง Rubric จะช่วยให้การประเมินผลนั้นชัดเจน นอกจากผู้สอน

ใช้เองแล้วผู้ประเมินอื่นๆ เช่นตัวผู้เรียนเองก็สามารถที่จะนำไปใช้ประเมินกลุ่มผู้เรียนด้วยกันได้นอกจากนั้น Rubric จะช่วยให้การให้เกรดผู้เรียนมีหลักเกณฑ์น่าเชื่อถือ และผู้สอนสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินกับผลการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แนวทางการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ของแต่ละสาขาวิชาจะมีความแตกต่างกันในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา (ผู้วิจัย Journal logs)

ประเด็นที่ 7: นักศึกษา

ประเด็นสำคัญที่ปรากฏออกมาจากการให้คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคือ ประเด็นที่เกี่ยวกับนักศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นประเด็นย่อยดังนี้ (1) ปัญหาจากการขาดแคลนเทคโนโลยี (Digital Divide) คือความกังวลของอาจารย์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมทั้งการใช้เครื่องมือ หรือคอมพิวเตอร์ที่จะใช้ในการเรียน อีกทั้งไม่มั่นใจว่านักศึกษาจะมีความสามารถและคล่องตัวในการใช้เทคโนโลยีมากน้อยเพียงใด และหากจำเป็นที่จะต้องใช้ ควรมีแนวทางหรือวิธีการที่จะสนับสนุนผู้เรียนตลอดจนการเข้าถึงระบบการสื่อสาร ของนักศึกษาที่เรียน e-learning สำหรับการทำ e-learning ในระดับปริญญาตรีจะยาก เนื่องจากอาจจะมีปัญหาเรื่องเทคโนโลยี ที่ นักศึกษาอาจจะไม่มีความพร้อม ผู้เรียนจะต้องมีค่าใช้จ่ายเครื่องมือในการเรียนดังกล่าว (2) รูปแบบการเรียนรู้ จะเป็นไปตามวัยของผู้เรียน ซึ่งชอบที่จะค้นคว้าและเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีจาก อินเทอร์เน็ต และมีการค้นหาข้อมูลได้หลากหลายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษามีแนวโน้มที่จะเรียนรู้นอกเหนือจากเนื้อหาที่กำหนดให้ และที่สำคัญคือ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ และวิธีการเรียนการสอนทางไกลอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาส่วนใหญ่มักจะคุ้นเคยกับวิธีการเรียนการสอนแบบบรรยาย เป็นวัฒนธรรมการเรียนการสอนที่ไม่มีการสนทนา นอกจากนี้ นักศึกษายังมีการสร้างสายสัมพันธ์ในชุมชนการเรียนรู้ตลอดจนติดต่อสื่อสารผ่านช่องทาง social media อื่นๆ กิจกรรมจากการเรียนการสอน e-learning จะช่วยนักศึกษาเป็นอย่างมากในการทำข้อสอบจริงได้ (3) ภาษาอังกฤษ เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากองค์ความรู้ที่จะสามารถเรียนรู้และค้นคว้าได้จะเป็นภาษาอังกฤษ แต่นักศึกษามักจะไม่ค่อยมีความคล่องตัวในการใช้ภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดให้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นภาษาอังกฤษที่จะเอื้อต่อการเปิดรายวิชาเกี่ยวกับวิถีไทยที่ชาวต่างประเทศมีความสนใจ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยบอกถึงประเด็นนักศึกษาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 8: จุดอ่อนและจุดแข็งของการเรียนการสอน e-learning และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า

การเรียนการสอน e-learning นั้นมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน กล่าวคือ (1) จุดแข็ง คือการเรียนในลักษณะนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่สำหรับการเรียนการสอนและสนองตอบต่อแนวคิดของการศึกษาระบบทางไกลที่ว่า ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนนักศึกษาก็สามารถเรียนรู้ได้ นอกจากนั้นยังส่งเสริมการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่สามารถทำได้เป็นอย่างดี สร้างสายสัมพันธ์ภายในชุมชนการเรียนรู้ มีความประหยัดสำหรับการจัดการการเรียนการสอน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักศึกษา และอาจารย์ (2) การเรียนการสอน e-learning ทำให้ผู้สอนได้มีโอกาสใกล้ชิดรู้จักตัวตนผู้เรียนที่ไม่สะดวกในการสื่อสารสองทางในทันทีทันใด (3) การเรียนการสอนทางไกลแบบดั้งเดิมหรือการสัมมนาเสริมแบบเผชิญหน้ามีจุดแข็งที่สามารถได้รู้จักตัวตนของผู้เรียนและสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ในทันทีทันใด (4) การเรียนการสอนทางไกลแบบดั้งเดิมที่มีการสัมมนาเสริมแบบเผชิญหน้ามีจุดอ่อนในเรื่องของความไม่ต่อเนื่องในกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาในการจัดกิจกรรมสัมมนาเสริมที่จะจัดขึ้นสองวันเท่านั้น นอกจากนั้นการเรียนทางไกลแบบดั้งเดิมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และมีการสัมมนาเสริม จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเอกสารการสอนทุก 5 ปี

ตอบคำถามการวิจัย 2. การออกแบบและพัฒนารายวิชา e-Learning หรือออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไร

การตอบคำถามการวิจัย 2 เกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนารายวิชา e-learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร การตอบคำถามการวิจัยข้อ 2. สอดคล้องและให้ความกระจ่างและชัดเจนกับประเด็นที่ปรากฏออกมาจากวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลของคำถามการวิจัยข้อ 1. โดยแนวทางดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: นโยบายและแผนเกี่ยวกับการเรียนการสอน e-learning

ความคิดเห็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้บอกผ่านการสัมภาษณ์ รวมทั้งเอกสารและบันทึกทางวิชาการ สะท้อนให้เห็นและตระหนักว่านโยบายที่กำหนดเกี่ยวกับ e-learning จำเป็นต้องมียุทธวิธีที่นำไปสู่การปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แผนพัฒนา มสธ. 15 ปีกล่าวถึงพันธกิจที่ 1 พัฒนาระบบการศึกษาทางไกล โดยมุ่งผลิตบัณฑิตทุกระดับเพื่อสนองต่อการพัฒนาประเทศ ภูมิภาค และ โลก เพิ่มศักยภาพหรือกำลังคนของประเทศให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันสู่ระดับ

สากลโดยผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมนำความรู้และจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้
มาตรฐานตอบสนองต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ พัฒนาความเข้มแข็งทาง
วิชาการและยกระดับมาตรฐานการศึกษาสู่สากลตามอัตลักษณ์ของสถาบัน เพื่อ
พัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดชั้นนำที่ได้รับการยอมรับในระดับ
สากลโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทาง
อิเล็กทรอนิกส์ (แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557)

จากพันธกิจดังกล่าวจะเห็นว่าแผนพัฒนา มสธ. 15 ปี ระบุอย่างชัดเจนและ
ให้ความสำคัญกับกระบวนการการเรียนการสอน e-learning สำหรับระบบการเรียนการ
สอนทางไกล อย่างไรก็ตามความคิดเห็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัยได้บอกผ่านการสัมภาษณ์
รวมทั้งเอกสาร (artifact) และบันทึกทางวิชาการ (journal logs) สะท้อนให้ผู้บริหารได้เห็น
และตระหนักว่านโยบายที่กำหนดเกี่ยวกับ e-learning จำเป็นต้องมียุทธวิธีที่นานโยบาย
ไปสู่การปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอน e-learning ดีขึ้นจาก
การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับสถานภาพการเรียนการสอน e-learning ที่เป็นอยู่ แนวทางที่
ผู้บริหารควรพิจารณา มีดังต่อไปนี้

1. การพิจารณานำทฤษฎีการศึกษาทางไกล ทฤษฎีการเรียนรู้ และ วิธีการศึกษาทางไกล
เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน e-learning ทั้งนี้เนื่องจากหลักการของการศึกษาทางไกล
ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจากอดีตถึงปัจจุบัน ทฤษฎีการศึกษาทางไกลได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนไป
เป็นอย่างมาก คือ a theory of industrialization, a theory of transactional distance and learner
autonomy, a theory of teaching in distance education, a theory of reintegration of teaching and
learning acts, a theory of communication and learner control, and a three-dimensional theory of
distance education (Amunsen, 1993) และนอกจากนี้นักการศึกษาทางไกลในโลกใหม่ยังได้
เสนอแนะให้มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาและสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้
และกระบวนการคิดของผู้เรียน โดยเน้นให้มีการจัดระบบการศึกษาทางไกลไม่ยึดติดทฤษฎี
พฤติกรรมนิยม (behavior learning theory) “a sort of correspondence study with bells and
whistles” (Shale, 1990, p.333, as cited in Amunsen, 1993, p. 73)

หากพิจารณาจากแนวคิดและหลักการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ก็ถือได้ว่า
มหาวิทยาลัยดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลภายใต้หลักการของ theory of
industrialization ซึ่งเป็นทฤษฎีการศึกษาทางไกลในยุคแรก ที่กล่าวถึงระบบการเรียนทางไกลซึ่ง
เปรียบได้กับสายการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม โดยการใช้กลุ่มคนทำงาน หรือ ทำในลักษณะ

course team นั้นเอง ผลิตเอกสารการสอน เหมือนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้น แนวทางปฏิบัติของทฤษฎีการศึกษาทางไกลนี้ยัง มีการกำหนดมาตรฐานการเรียน โดยผ่านคลังข้อสอบ ทั้งนี้เพื่อใช้กับนักศึกษาจำนวนมาก และเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน การศึกษาทางไกลภายใต้กรอบทฤษฎีนี้ จะมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการงานหลัก และอาจจะมีการขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่จากหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินกิจกรรมบางประเภท เช่นการจัดสอบ และการฝึกอบรม เป็นต้น (Saba, 2003๗ ในความเป็นจริงแล้ว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชได้ดำเนินการภายใต้หลักการและปรัชญาของมหาวิทยาลัย เปิด เพื่อจัดการเรียนการสอนทางไกลที่สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ภารกิจดังกล่าวเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งและส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมไทย เนื่องจากสถาบันการศึกษาได้มีส่วนรับผิดชอบต่อชีวิตของผู้คนในสังคมโดยตรงอย่างไม่มีข้อจำกัด นักศึกษาในระบบทางไกล จะสามารถเก็บเกี่ยวและใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไป (ubiquitous learning) ในยุคเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลได้อย่างดีที่สุด ดังนั้นแน่นอนว่าระบบการเรียนการสอนทางไกลย่อมมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของวิธีการศึกษาทางไกลซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

Taylor (2001) นักการศึกษาทางไกลชาวออสเตรเลียได้จัดแบ่งยุคของวิธีการศึกษาทางไกลไว้เป็นหลายยุคดังต่อไปนี้ คือ (1) ยุคแรกได้แก่ยุค The Correspondence Model ที่ใช้การติดต่อสื่อสารโดยทางไปรษณีย์ และใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก (2) ยุค The Multi-media Model ที่ใช้สื่อประสมสำหรับวิธีการเรียนการสอนทางไกลได้แก่สื่อสิ่งพิมพ์ เทปเสียง วิดีโอเทป วิดีโอปฏิสัมพันธ์ และการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (3) ยุค The Telelearning Model เป็นยุคที่เรียนรู้โดยการประชุมทางไกลด้วยเสียง และภาพ รวมทั้งการกระจายเสียงผ่านวิทยุและโทรทัศน์ (4) ยุค The Flexible Learning Model เป็นยุคที่เรียนรู้โดย multimedia แบบปฏิสัมพันธ์ มีการใช้อินเทอร์เน็ต และ คอมพิวเตอร์สื่อสาร (5) ยุค The Intelligent Flexible Learning Model เป็นยุคที่สถาบันการศึกษาได้จัดช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่จัดระบบไว้เป็นอย่างดี เพื่อกระบวนการเรียนการสอน และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ มีการเรียนแบบยืดหยุ่นผ่านคอมพิวเตอร์ที่สามารถปรับกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี มีการใช้ปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ มีการใช้อินเทอร์เน็ตและการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์

ความจำเป็นที่ต้องพิจารณารอบทฤษฎีการศึกษาทางไกล และวิธีการศึกษาทางไกล ดังกล่าวก็เพื่อที่มสธ. จะสามารถดำเนินการจัดระบบและวิธีการศึกษาทางไกลได้สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ได้อย่างมีหลักวิชาการอย่างแท้จริง สามารถจัดการเรียนการสอนที่อยู่ภายใต้เกณฑ์ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications

Framework for Higher Education; TQF: HEd) ที่จะสามารถผลิตบัณฑิตให้มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับปัญญาอาเซียนที่เน้นการขับเคลื่อนความร่วมมือในด้านการเปิดเสรีด้านการศึกษา และเป็นมาตรฐานการรองรับที่สำคัญต่อเป้าหมายการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งครอบคลุมการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา ความสามารถ ประสิทธิภาพในสาขาวิชาชีพต่างๆควบคู่กับการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงาน การกำหนดแผนปฏิบัติการ e-learning ภายใต้กรอบการเรียนการสอนทางไกลกระแสหลักของโลกจะช่วยให้ มสธ. สามารถผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ ได้รับการยอมรับและ ก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเปิดชั้นนำของโลกได้อย่างแท้จริง ในท้ายที่สุด

2. การทำ SWOT เพื่อศึกษาวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง จุดคุ้มทุน การใช้ e-learning ของสถาบันการศึกษาอื่นๆและของมสธ. เกี่ยวกับระบบการเรียนการสอน e-learning ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาประกอบการกำหนดแผนปฏิบัติการให้มีความเป็นปัจจุบัน และอนาคตของวิธีการเรียน e-learning ได้ถูกต้อง ตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับบริบทด้าน การศึกษาทางไกลของมสธ.

3. การวิเคราะห์หาแนวทางปฏิบัติสำหรับภารกิจที่มากมาจากระบบการเรียนการสอนทางไกลแบบดั้งเดิมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำหรับการดำเนินการการเรียนการสอน e-learning โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเอกสารการสอน และการปรับปรุงชุดวิชา

4. หากจะให้กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลของมสธ. บรรลุแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระยะยาว 15ปีดังที่ได้ระบุไว้ จำเป็นต้องกำหนดให้การเรียนการสอน e-learning เป็นระบบการเรียนการสอนทางไกลอย่างเต็มรูปแบบ ไม่ใช่เพียงเพื่อแค่เป็นสื่อเสริมดังที่ได้กำหนดไว้ในอดีต ทั้งนี้จากแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมา ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้ใช้การเรียนการสอน e-learning เพื่อทดแทนการสัมมนาเสริมเท่านั้น และนั่นย่อมหมายความว่าไม่ได้มีการใช้วิธีการเรียนการสอน e-learning เพื่อการเรียนการสอนทางไกลเต็มรูปแบบอย่างแท้จริง

5. กำหนดแนวทางปฏิบัติและกรอบในการทำงานอย่างชัดเจน กรอบในการทำงานนั้นจะต้องประกันคุณภาพการออกแบบและสร้างรายวิชา ตลอดจนการเรียนการสอน e-learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF: HEd) นอกจากนั้นแนวทางปฏิบัติดังกล่าวต้องสามารถสื่อและสร้างความเข้าใจได้ตรงกันในกลุ่มผู้รับผิดชอบและผู้ปฏิบัติในทุกระดับอย่างชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกัน ในเบื้องต้น การเรียนการสอนทางไกลเต็มรูปแบบสามารถทำได้ในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งคณาจารย์บางส่วนได้ผ่านประสบการณ์การเรียนการสอน e-learning มาแล้ว

6. ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ที่รับผิดชอบกระบวนการเรียนการสอนทางไกลโดย e-learning จำเป็นต้องมีเกณฑ์การพิจารณาที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอนทางไกล โดยวิธีการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางปฏิบัติและภาระงานที่รับผิดชอบของอาจารย์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยเปิดและมหาวิทยาลัยแบบเผชิญหน้าที่แตกต่างกัน

7. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์นั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และให้การออกแบบรายวิชาที่มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับ จำเป็นที่สถาบันการศึกษาจะต้องเลือกพิจารณาเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการออกแบบรายวิชาที่จะเปิดสอน มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับเป็นอย่างมากและใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและประเมินรายวิชาออนไลน์ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป นอกจากนั้นการออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์ ยังสามารถที่จะใช้ ระบบการออกแบบสื่อการสอน (instructional design system) สำหรับการออกแบบสื่อบางประเภทที่จะใช้สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ได้ด้วยเช่นเดียวกัน กรอบหรือแนวทางในการออกแบบที่ใช้กันมากและอ้างอิงกันบ่อยๆ ได้แก่ การออกแบบกระบวนการสอน หรือ Instructional design (ISD) แนวคิดในเรื่องการจัดระบบการสอนเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยในเบื้องต้นมีเป้าหมายเพื่อออกแบบการฝึกอบรมในเรื่องการรบให้มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นกรอบพื้นฐานได้แก่ ทฤษฎีในกลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร (Dick & Carey, 1985; Richey, 1986) นอกจากนั้น ADDIE ก็เป็นอีกหนึ่งรูปแบบ (model) ในการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและมีความคล้ายคลึงกับ ISD

ประเด็นที่ 2: อาจารย์ผู้สอนหรือนักเนื้อหา

1. ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน e-learning ซึ่งสามารถทำได้โดย สาธิตให้เห็นจริง และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งแจ้งถึงคุณประโยชน์ในการนำมาใช้ อบรม สาธิตกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบและสร้างรายวิชาอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยผู้มีประสบการณ์การออกแบบและสร้างรายวิชา และมีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน e-learning

2. สร้างความมั่นใจให้อาจารย์ผู้สอนว่านักศึกษาหรือผู้เรียนจะสามารถบรรลุผลการเรียน e-learning ได้เช่นเดียวกับระบบการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิม หรืออาจจะดีกว่า โดยสาธิต วิจัย และอบรม การออกแบบการเรียนการสอน e-learning ในหลากหลายรูปแบบและกิจกรรม และหลากหลายเนื้อหาที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุน สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และสนับสนุนการคิดแบบวิจารณ์ญาณ (critical thinking) ได้มากขึ้น นอกจากนั้นควรได้รับการแนะนำและเสนอ

แนวทางการออกแบบและสร้างรายวิชาอย่างถูกหลักวิชาการและสอดคล้องกับการเรียนการสอนออนไลน์กระแสหลัก

3. ประสบการณ์การเรียนรู้และการทำงานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในอดีต นั้นอยู่ภายใต้หลักการของการเรียนรู้และทำงานจากแรงจูงใจของตนเอง ชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ หรือหากมองผ่านกรอบแนวทางการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวนั้นก็คือ หลักการ Andragogy ของ Malcolm Knowles คือ (1) ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีแนวคิดในการเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ และมั่นใจในตนเอง ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความสามารถที่จะรับผิดชอบในการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ด้วยตนเอง (Knowles, 1989) (2) ผู้ใหญ่เหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนรู้ (self-directed) ด้วยตนเอง (3) หลักการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผู้ใหญ่มีและสั่งสมไว้ในฐานะสรรพวิชาที่ได้รับจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งแนวคิดนี้จะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ภายใต้กรอบทฤษฎี constructivism ซึ่งผู้เรียนจะต้องสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาจากในอดีตและปัจจุบัน (4) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายมีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งผู้ใหญ่ตั้งเป้าไว้ว่าจะเรียนเพื่ออะไร จะนำไปปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในชีวิตพวกเขาได้มากน้อยเพียงใด การที่กลุ่มอาจารย์บอกเล่าประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมาในอดีตคือแนวทางหนึ่งของหลักการ Andragogy ที่ อาจารย์ผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาหรือแนวทางสำหรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 3 : อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา

อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้มีการกล่าวถึงจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ดังนั้นบทบาทของคนกลุ่มนี้เกี่ยวพันโดยตรง ในการที่จะช่วยให้ระบบการเรียนการสอน e-learning ดำเนินไปได้อย่างอย่างบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา มหาวิทยาลัย 15 ปี แนวทางที่จะทำให้อาจารย์กลุ่มนี้แสดงศักยภาพ และสามารถช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน e-learning ได้มีดังต่อไปนี้

1. อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาต้องได้รับการปรับทัศนคติว่าบทบาทของตนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่อาจารย์ที่รับผิดชอบในการผลิตสื่อเสริมตามแนวทางการผลิตสื่อในระบบการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิม การเข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการออกแบบและสร้างกิจกรรมของรายวิชา e-learning ย่อมหมายความว่าอาจารย์กลุ่มนี้ต้องเข้าไปรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอนทางไกลอย่างแท้จริงไม่ต่างจากอาจารย์นักเนื้อหา ทั้งนี้เนื่องจาก การนำเสนอเนื้อหาของกระบวนการเรียนการสอน e-learning ทั้งหมดจะอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม เช่น การผลิต video

clip เพื่อเสนอเนื้อหาในเรื่องที่กำหนดจาก course team การสำรวจแหล่งข้อมูลที่สามารถใช้สอน เนื้อหาเช่น การสำรวจหา ข้อมูลจาก internet การร่วมออกแบบกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีการคิด แบบมีวิจารณญาณ เป็นต้น

2. ภาระงานการเป็นอาจารย์ด้านนักเทคโนโลยีการศึกษาของชุดวิชาที่เปิดสอน e-learning พอกพูน เพิ่มปริมาณตลอดระยะเวลาที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อกำหนดที่ว่าอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาที่จะสามารถเข้ารับผิดชอบ e-learning ได้จะต้องเป็น อาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการหรือจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ข้อกำหนดดังกล่าวไม่เอื้อต่อ การจัดการเรียนการสอน e-learning ทั้งในด้านปริมาณอาจารย์ที่จะรับผิดชอบ และไม่เปิดโอกาสให้ อาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ หากแต่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน technological tools ได้เข้าไปมี ส่วนในการจัดการเรียนการสอน e-learning อันเป็นกระบวนการเรียนการสอนกระแสหลักของ ระบบการศึกษาทางไกลในปัจจุบัน ปัจจุบันอาจารย์กลุ่มใหม่ของสำนักเทคโนโลยีการศึกษา (young generation) กลับต้องเสียเวลาเรียนรู้และรับผิดชอบต่อการผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ ที่ใช้ เป็นสื่อเสริม แน่นนอนว่าเป็นการจัดคนเข้ารับผิดชอบภาระงานที่ไม่ตรงกับความสามารถเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากจะให้อาจารย์กลุ่มนี้ได้เข้าไปมีส่วนในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอน อย่างจริงจัง ควรจะได้มีแนวทางปรับเปลี่ยนข้อกำหนดบางประการที่เอื้ออำนวยให้อาจารย์นัก เทคโนโลยีการศึกษาได้ทำงานที่ตรงกับขีดความสามารถของตนเอง บทบาทของอาจารย์ด้าน เทคโนโลยีการศึกษาเป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับ “วิธีการการเรียนการสอน” ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิด การเรียนรู้ ไม่ใช่เกี่ยวกับ “การรู้ลึกซึ่งในเชิงเนื้อหา” ฉะนั้นอาจารย์เทคโนโลยีการศึกษาที่ถึงแม้จะ ไม่มีตำแหน่งจากผลงานทางวิชาการก็สมควรที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะทำงานกลุ่มออกแบบ และสร้างรายวิชา e-learning ได้

3. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารสำนักเทคโนโลยีการศึกษาต้องตระหนักว่าการเรียน การสอน e-learning เป็นภารกิจหลักที่ต้องให้การสนับสนุนในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอน ทั้งนี้การเรียนการสอน e-learning ได้ระบุนอย่างไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนา มหาวิทยาลัย 15 ปี แต่แผนพัฒนาดังกล่าวไม่ได้ระบุและให้ความสำคัญกับสื่อเสริมในรูปแบบ การศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิมที่นักเทคโนโลยีการศึกษายังคงแบกรับภาระงานดังกล่าวอย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากนั้นควรให้การสนับสนุนในด้านอุปกรณ์ กำลังคนในการผลิตกิจกรรมการเรียน การสอน e-learning บางกิจกรรม เช่นการผลิต video clip ที่เป็นสารคดี ศูนย์การเรียนการสอนทาง อิเลคทรอนิกส์ไม่ได้เตรียมทีมงานและอุปกรณ์ในการผลิต video clip และการตัดต่อให้มีความ พร้อมและมากพอต่อความต้องการใช้งาน นอกจากนั้นจำนวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับ ปฏิบัติการต้องมีจำนวนพอเพียง พร้อมทั้งมีทักษะและความชำนาญอย่างเพียงพอที่จะช่วย

สนับสนุนให้อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาได้ออกแบบกิจกรรมทางการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

4. ควรมีแนวทางหรือกรอบปฏิบัติที่ชัดเจนในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning สำหรับอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าการออกแบบและสร้างรายวิชา แต่ละชุกวิชานั้นเนื่องจากแต่ละชุกวิชามีเนื้อหาและ มีความแตกต่างไม่สามารถจะใช้กรอบ (template) ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาชุกวิชา ตลอดจนอาจารย์นักเนื้อหา และ อาจารย์นักเทคโนโลยี การศึกษาในการที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงจึง จำเป็นต้องมีองค์ประกอบหรือเกณฑ์ที่จะใช้ในการออกแบบด้วยเช่นกัน

5. ควรมีกำหนดระยะเวลา (time line) ในการออกแบบและสร้างรายวิชาซึ่งส่งผลต่อการ วางแผน เตรียมการ และดำเนินการผลิตล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความพร้อมไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ และสร้างกิจกรรมที่บางกิจกรรมอาจจะต้องผลิตขึ้นมาใหม่ การทำงานที่เร่งรัดทำให้เกิดความ หลุดละหลวมในการทำงานส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก

ประเด็นที่ 4: กระบวนการออกแบบและสร้างรายวิชา

จากประเด็น (themes) ที่ปรากฏออกมาจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยปรากฏว่า เป็นประเด็นย่อยดังต่อไปนี้ (1) ลักษณะการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning (2) ลักษณะกิจกรรมและลักษณะวิชาหรือเนื้อหาที่ทำ e-learning (3) ทางออกของการ จัดการเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอน e-learning (4) ความต้องการการฝึกอบรมการออกแบบและ สร้างรายวิชา e-learning (5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนอย่างมีส่วนร่วม (6) การสร้างทีมงานสำหรับ ออกแบบและสร้างรายวิชา ทั้งหมดสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ดังนี้

ลักษณะการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning

การออกแบบและสร้างรายวิชาต้องทำเป็นทีม (course team) ซึ่งจะประกอบด้วยอาจารย์นัก เนื้อหา อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา และอาจารย์นักวัดผล ซึ่งการทำงานเป็นทีมงานดังกล่าว เป็นหลักการทำงานที่ช่วยประกันคุณภาพของการออกแบบและสร้างรายวิชาก่อนทำการเปิดสอน ได้อย่างถูกหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญที่สุดยังเป็นการจัดการงานที่เหมาะสมกับ ตำแหน่งทางวิชาการ

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลผ่านเทคโนโลยีที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้เป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่งสำหรับนักการศึกษา (Bennett, Agostinho, Lockyer & Harper, 2009) ทั้งนี้การออกแบบดังกล่าวจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นั่นเอง คณะทำงานที่จะร่วมทำงานสร้างรายวิชา e-learning ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาในการสร้างรายวิชา โดยปกติทีมงานหลัก (course developer) จะประกอบด้วย อาจารย์นักเนื้อหาและอาจารย์นักออกแบบและจัดระบบการเรียนการสอน (Instructional designer) หรืออาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับทีมงานปฏิบัติการ (operation Session) จะประกอบไปด้วย programmer, graphic designer, editor, cameraman, multimedia designer การได้รู้ถึงขีดความสามารถและความพร้อมด้านบุคลากรที่มีอยู่ จะส่งเสริม ความเป็นไปได้ในการออกแบบและพัฒนารายวิชาได้อย่างหลากหลายและทำให้ รายวิชานั้นน่าสนใจ และจูงใจให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และสร้างชุมชนการเรียนรู้ได้มาก (วลัยวัชร รอดชมภู, 2558)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเกี่ยวกับการออกแบบและสร้างรายวิชาสำหรับการเรียนการสอน e-learning การทำงานจะอยู่ในลักษณะทั้งที่เป็นทีมที่อยู่ใน course team หรือทำร่วมกับประธานสาขาวิชาที่รับผิดชอบการเปิดสอนในภาคการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับแจ้งอย่างเป็นทางการให้เป็นนักเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับบางสาขา หากแต่ในแนวทางปฏิบัติ การออกแบบและสร้างรายวิชาไม่ได้มีการประชุม หรือนัดหมายที่จะออกแบบและสร้างรายวิชาเลย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางปฏิบัติในการออกแบบและสร้างรายวิชานั้นจะมีหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้กิจกรรมการนำเนื้อหาที่มีอยู่แล้วไปสรุป และใส่ไว้ใน Moodle ในลักษณะสรุปเนื้อหา อยู่ภายใต้แผนหน่วยและแผนตอนของเอกสารการสอนเป็นวิธีการที่เปลี่ยนช่องทางการส่งเนื้อหา ดูเหมือนจะเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติกันเป็นอย่างมากในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning ของมหาวิทยาลัย หากการเรียนการสอน e-learning เป็นไปในลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ยังคงใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลักและใช้ e-learning เป็นสื่อเสริมเพื่อเป็นช่องทางส่งเนื้อหาสาระเท่านั้น (Rodchompoo, 2012) กิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการของการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ต้องประกอบไปด้วย การกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีชุมชนการเรียนรู้ กิจกรรมการเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนนั้น และกิจกรรมการใช้ วิธีการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนในชุมชนรับรู้โลกทัศน์ที่หลากหลายผ่านการพูดคุย ก่อนที่นำไปสู่การคิด วิเคราะห์ก่อนที่คิดสรุป และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวตน (Transformative learning theory) ความคิดของผู้เรียนในท้ายที่สุด (Palloff & Pratt, 2007) ดังนั้นแน่นอนว่าการยึดติดอยู่กับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียน อ่านและจำเพื่อใช้ในการทดสอบ ย่อมไม่สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดภายในตัวผู้เรียนมากพอที่จะทำให้เกิดการเรียนการสอนที่มีวิจรรณญาณที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างแท้จริง

ลักษณะกิจกรรมและลักษณะวิชาหรือเนื้อหาที่ทำ e-learning

การออกแบบและการสร้างรายวิชาสำหรับ e-learning หรือ online learning ควรจะออกแบบภายใต้กรอบที่มหาวิทยาลัยกำหนดออกมา หรืออาจจะเป็นผลมาจากการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย พิจารณาว่าเนื้อหาของรายวิชาที่จะนำมาทำ e-learning ขึ้นอยู่กับ ธรรมชาติและลักษณะของเนื้อหาว่าเอื้ออำนวยต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด บางวิชาผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีความเห็นว่า ไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอน e-learning เช่น วิชาเกี่ยวกับการคำนวณ วิชาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติ ควรจะได้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน e-learning นอกจากนี้ข้อจำกัดเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายยังไม่เอื้ออำนวยให้จัดการเรียนการสอน e-learning ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่จะต้องมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น

ทางออกของการจัดการเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอน e-learning

การจัดการเนื้อหาที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการเรียนการสอน e-learning สามารถจัดทำได้ในหลายลักษณะเช่น จากตำราที่แนะนำนักศึกษาอ่าน จากการทำเป็น PDF file หรือทางออกในอนาคตควรจะทำเป็น e-book บางสาขาวิชาได้ทำกิจกรรมการอ่านโดยใส่ไว้ใน Moodle หรือการเตรียมเนื้อหาเพื่อทดแทนเอกสารการสอนก็สามารถทำได้โดยการจ้างผู้เชี่ยวชาญจริงในแต่ละเรื่องเขียนเนื้อหา ซึ่งนั่นหมายความว่าไม่จำเป็นต้องจัดทำเอกสารการสอนในลักษณะเดิมที่ต้องมี 15 หน่วย และต้องมีค่าใช้จ่ายอย่างมากมาใช้ในการจัดทำโดยจริงแล้วเอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ก็คือบทเรียนแบบโปรแกรม ซึ่งมีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเขียนเอกสารการสอน ทั้งนี้ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนนั่นเอง เป็นวิธีการเรียนการสอนทางไกลที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่ม behavioral learning theory (Alessi& Trollip, 2001)

ความต้องการการฝึกอบรมการออกแบบและสร้างรายวิชา

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยสะท้อนความต้องการที่จะให้สำนักเทคโนโลยีการศึกษาจัดอบรมการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ทั้งในลักษณะกลุ่มย่อยที่จะส่งเสริมการเข้าใจในรายละเอียดให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้มีการอบรมการใช้ technological tools ให้มากขึ้น และทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและชัดเจน และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในการออกแบบและสร้างรายวิชา e-learning

ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนร่วม

ปัจจุบันหลักและทฤษฎีการเรียนรู้ได้มีวิวัฒนาการไปอย่างไม่หยุดยั้ง นอกจากนั้น วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีได้ส่งผลและมีบทบาทกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ จริงอยู่แม้ว่า ในบางครั้งจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบรรยายเนื้อหา หากแต่วิธีการบรรยายเป็นการ ถ่ายทอดความรู้และถ้าใช้การบรรยายตั้งแต่แรกเริ่มในการเปิดเรียนย่อมมีโอกาที่จะทำให้ผู้เรียน เกิดความรู้สึกห่างเหิน ถูกทอดทิ้ง และอาจจะนำไปสู่การหยุดเรียน(drop out) ของนักศึกษาเป็น จำนวนมาก

การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ไม่ว่าจะเรียกในแนวคิดของการมีปฏิสัมพันธ์ หรือสร้างชุมชน การเรียนรู้ก็ตาม ถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ หากเป้าหมายของการเปิดสอนออนไลน์นั้นไม่ได้ มีจุดมุ่งหมายหรือจำกัดไว้แค่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหา หรือผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งนี้ การให้ความสำคัญกับเนื้อหาอาจจะเป็นเรื่องหลักสำหรับการเรียนการสอนในอดีต แต่เมื่อเวลาผ่านไป การมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนจะเป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ (Norris, Mason, and Lefrere, 2003) การมีส่วนร่วมในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียน อย่างสนุกสนาน และทำให้ได้ความรู้จากการเรียนภายในชุมชนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วม นอกจากนั้นกิจกรรมการเรียนบางอย่างจะช่วยให้ผู้เรียนมีความจำได้นานและดียิ่งขึ้น นั่นก็คือ กิจกรรมการเรียนด้วยการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนจดจำแนวคิดและความสำคัญของการเรียนได้ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในภายหลัง ปัจจุบันการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมใน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนออนไลน์ได้เพิ่มมากขึ้น (Bonk & King, 1998; Palloff & Pratt, 1999; Salmon, 2002) หากแต่วิธีการในการปฏิบัติอย่างจริงจังก็เป็นเรื่องจำเป็นและเป็น ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ช่วยผู้เรียนให้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่คุ้นเคยมาเป็นการสร้างความรู้ด้วย ตัวเองทดแทนนั่นเอง

บทบาทที่จำเป็นและสำคัญที่สุดของผู้สอนในการเรียนการสอนออนไลน์ ก็คือการส่งเสริม ให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเกิดการปฏิสัมพันธ์ให้มากที่สุด นั่นคือการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินการสอนที่ให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนกับผู้สอนหรือนักเนื้อหา และเพื่อนร่วมชั้นเรียน (Kearsley, 2000) นอกจากนั้นผู้เรียน จะต้องไม่เป็นผู้ที่คอยรับความรู้ที่อาจารย์มอบให้เพียงอย่างเดียว โดยไม่ต้องทำอะไร ผู้เรียนต้อง กระตือรือร้น ขวนขวาย บริหารจัดการและ สร้างความรู้ด้วยประสบการณ์เรียนรู้ของตนเอง ใน สภาพการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนนั้น ผู้สอนที่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนแบบเดิม จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลที่จะเรียนเพิ่มเติม ให้ผู้เรียนมีการอภิปราย

แทนการบรรยายโดยผู้สอน ความสำเร็จจากการเรียนออนไลน์ขึ้นอยู่กับการใช้วิธีการสอนที่ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้เรียนพร้อมด้วยการรู้จักบริหารจัดการตัวเอง และถ้าผู้เรียนประสบความสำเร็จในเรื่องการเรียนด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้เรียนที่เป็นผู้นำ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน มีความกระตือรือร้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการตัดสินใจระหว่างผู้เรียนแทนที่จะให้ผู้สอนตัดสินใจเองในทุกเรื่องเหมือนกับการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบดั้งเดิม (Weimer, 2002) ประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะครอบคลุมถึงการให้แรงจูงใจผู้เรียนด้วยกัน เรียนและมีส่วนร่วมจนจบภาคการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ผู้สอนไม่ต้องใช้ความพยายามมากเกินไปที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน

การสร้างทีมงานสำหรับออกแบบและสร้างรายวิชา (course development team)

การออกแบบและการสร้างรายวิชาการเรียนการสอนออนไลน์ เป็นกระบวนการเรียนการสอนทางไกลในโลกปัจจุบัน ควรจะทำในลักษณะทีม ซึ่งขนาดของทีม จะเล็กหรือใหญ่ก็ได้ ทีมงานโดยปกติจะมีได้ตั้งแต่ 2 คน จนถึง 20 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับจัดการขององค์กร การสร้างรายวิชาโดยที่มีผู้รับผิดชอบ เพียง 1-2 คนจะทำให้ไม่สามารถออกแบบและสร้างกิจกรรมการเรียนในลักษณะการเรียนออนไลน์กระแสหลักได้ดีมีประสิทธิภาพเท่ากับการทำงานในลักษณะทีมงาน นอกจากนั้นทักษะในการทำงานบางอย่าง ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ เป็นเรื่องที่สำคัญในการทำงานเป็นทีม สมาชิกของทีมจะต้องไม่ยึดติดกับตัวตนและ ตำแหน่งทางวิชาการ โดยต้องยอมรับว่า ไม่มีใครเป็นครูหรือผู้สอนในระบบการทำงาน หากแต่ระบบงานที่กำลังทำอยู่จะเป็นสิ่งที่จะสอนทีมงานทุกคน Moore and Kearsley (2012) ได้กล่าวไว้

Some special skills and attitudes are needed to be a successful member of even such a “lean” design team, and these are not the skills and attitudes normally associated with university academics. First, it has to be recognized that no individual is a teacher in this system, but that indeed it is the system that teaches. Even the content is not “owned” by a professor, but is the product of group consensus. Team members have to be willing to bury their egos and relinquish decision –making control the team, to be willing to compromise, and to adhere to decisions taken by consensus. Adhering to procedures and policies established by the group is essential if the work is to flow smoothly.

ประเด็นที่ 5: กระบวนการสอน e-learning

ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการสอน e-learning ที่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้บอกผ่านการสัมภาษณ์นั้นจะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการสอน ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอน e-learning ดีขึ้น ควรมีการปรับปรุงและแก้ไขประเด็นต่อไปนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอน ที่ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแต่การที่ไม่สามารถเข้ามาในระบบการเรียนการสอน e-learning /Moodle ความไม่ราบรื่นและต่อเนื่องของระบบ ตลอดจนความเร็วที่ไม่เพียงพอของระบบ internet ระบบ e-mail ของมหาวิทยาลัยที่ไม่ดี การนำ technological tools มาใช้ควรจะได้มีการออกแบบให้สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน การเข้าถึงกิจกรรม e-learning มีความซับซ้อนหลายขั้นตอน

2. การกำหนดบทบาทของศูนย์การเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย คือทั้งอาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาและเจ้าหน้าที่จากศูนย์ การเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์

3. กระบวนการเรียนการสอน e-learning ต้องปรับปรุงแก้ไขปัญหาอาทิเช่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการที่มีความล่าช้าก่อนเริ่มกระบวนการสอน ควรจะได้มีการวางแผนล่วงหน้าและเป็นระบบกว่านี้ อย่างไรก็ตามการแจ้งความจำนงเพื่อทำการเปิดสอน e-learning ควรกำหนดขั้นตอนที่ชัดเจนและชี้แจงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบและนำไปปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนตั้งแต่(1) การสอบถามสาขาวิชาล่วงหน้าโดยสำนักบัณฑิตสำหรับชุดวิชาที่จะเปิดสอน (2) สาขาวิชาแจ้งกลับรายชื่อชุดวิชาที่ต้องการให้มีการเรียนการสอน e-learning (3) สำนักบัณฑิตแจ้งสำนักเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อดำเนินการ จากขั้นตอนดังกล่าวที่ผ่านมาปัญหามักจะเกิดจากความล่าช้าในการแจ้งกลับจากสาขาวิชา หรือบางครั้งสาขาวิชาแจ้งข้อมูลข้ามขั้นตอนไปยังศูนย์การเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ผลที่ตามมาคือทำให้เกิดความสับสนระหว่างหน่วยงาน และความไม่ต่อเนื่องในการตรวจสอบค่าใช้จ่าย ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว

ประเด็นที่ 6: การประเมินผลกิจกรรมการสอน e-learning

แนวทางการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ของแต่ละสาขาวิชาจะมีความแตกต่างกันในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหา อย่างไรก็ตามการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning นั้นควรอยู่ภายใต้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ประเภทและวิธีการของการประเมินผลที่เลือก มีความจำเป็นที่จะต้องเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์นั้นผู้เรียน กลุ่มผู้เรียน และผู้สอนจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ก็โดยผ่าน Technological tools หรือเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล

นั่นเอง ตัวอย่างวิธีการประเมินที่ทำได้เช่น ส่งงานที่เป็น Text หรือ Media File ไปที่ e-mail หรือ Drop box ทำข้อสอบในศูนย์แบบทดสอบ ทำแบบทดสอบโดยการจำกัดเวลา และใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อให้คุ้นเคยและรู้จักตัวตนของผู้เรียนเพื่อป้องกันการทำแบบทดสอบแทนกันนั่นเอง การเลือกวิธีการประเมินผลที่ไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์นั้น ทีมงานผู้ออกแบบและสร้างรายวิชาจะต้องตระหนักว่า วิธีการประเมินที่ไม่สามารถส่งได้ทางออนไลน์นั้นเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างยิ่ง เช่นการฝึกปฏิบัติในห้อง Lab สำหรับวิชาด้านวิทยาศาสตร์ การให้ทำแบบทดสอบที่ไม่กำหนดเวลาเป็นต้นสำหรับประเภทของการประเมินผลที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์พอสรุปได้ดังนี้

1) แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-testing) แบบทดสอบนี้จะใช้เริ่มแรกก่อนที่จะเริ่มกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงพื้นฐานความรู้และทักษะของผู้เรียนในเนื้อหา หรือเรื่องที่จะเรียน ที่มีมาก่อนหน้านั้น รวมทั้งเป้าหมายและสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะเรียน ทั้งนี้เพื่อที่ทีมงานผู้ออกแบบและสร้างรายวิชาจะสามารถปรับโครงสร้างของเนื้อหา กิจกรรมการเรียน ตลอดจนวิธีการประเมินได้เหมาะสม ระยะเวลา และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้เรียนซึ่งแบบทดสอบ Pre-testing นี้จะช่วยให้ได้มาก ผู้สอนบางคนจะใช้แบบทดสอบนี้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนประเมินผลตนเองในวันเริ่มแรกหรือสัปดาห์แรกของกระบวนการเรียนการสอน หรือหากจะทำก่อนเปิดสอนก็อาจทำได้ นอกเหนือจากนั้นแบบทดสอบนี้ยังสามารถใช้ก่อนเรียนสำหรับทุกหน่วยเนื้อหา หรือทุกหัวเรื่องที่ต้องการ

2) แบบทดสอบย่อย (Practice exams) คือแบบทดสอบที่จะถูกใช้หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยเนื้อหาและจะต้องใช้เป็นประจำ นอกจากนั้นการบ้านที่ต้องทำเพื่อตอบประเด็นปัญหาในหน่วยเนื้อหาที่เรียนก็รวมอยู่ในแบบทดสอบนี้เช่นกัน ผู้เรียนมักชอบที่จะทำแบบทดสอบประเภทนี้ เนื่องจากจะทำให้ได้แนวทางของคำถามที่จะทำข้อสอบที่จะใช้วัดผลสัมฤทธิ์จากคะแนนนั่นเองและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบอกผู้เรียนว่าแบบทดสอบย่อยนี้จะมีประเด็นคำถามที่ความคล้ายคลึงกับข้อสอบจริง อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา ซึ่งการทดสอบย่อยและทดสอบจริงอาจจะต้องมีปรับเปลี่ยนให้ออกในลักษณะข้อสอบคู่ขนานเป็นต้น โดยปกติผู้เรียนมักจะทำแบบทดสอบนี้จนเสร็จสิ้นทุกแบบทดสอบแม้ว่าจะไม่นำผลแบบทดสอบนั้นไปคิดคะแนนก็ตาม

3) แบบประเมิน Subjective assessment เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนจะเป็นผู้ตัดสินและพิจารณาการให้เกรดกับผู้เรียน ประเด็นคำถามที่ใช้ถามจะไม่มาก คำถามมักจะเกี่ยวกับประเด็นที่สลับซับซ้อน และต้องใช้เวลาในการให้เกรดนานกว่าแบบทดสอบอื่น และการให้คะแนนจะต้องมี

การกำหนดเกณฑ์หรือ Rubric ให้ผู้เรียนเข้าใจ และรู้ล่วงหน้า ลักษณะแบบทดสอบชนิดนี้ได้แก่ ข้อสอบแบบคำถามปลายเปิด การเขียนเรียงความ การทำรายงาน เป็นต้น

4) แบบประเมิน Objective assessment เป็นแบบทดสอบที่มีคำตอบที่ถูกต้องตายตัว แบบทดสอบประเภทนี้เหมาะที่จะใช้กับการทดสอบการจำได้ หรือเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือผู้เรียนสามารถที่จะทำได้เองเช่น แบบทดสอบความรู้พื้นฐานในการขับรถยนต์เพื่อขอใบขับขี่ เป็นต้น แบบทดสอบนี้จะอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่าผู้เรียนน่าจะเรียนในสิ่งที่เหมือนกัน และจะมีคำตอบที่ถูกต้องจากการเรียนนั้น ลักษณะแบบทดสอบนี้ได้แก่ ข้อสอบแบบตัวเลือก แบบถูกผิด และเติมคำสั้นๆ

5) แบบประเมินตนเอง (Self –assessment) เป็นแบบทดสอบที่จัดเตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้คำตอบจากการทำแบบทดสอบอย่างรวดเร็ว แบบทดสอบในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบว่าตนเองเข้าใจในเนื้อหาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นการเตรียมโอกาสให้ผู้เรียนวัดระดับความก้าวหน้าในการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองทำเอง และสามารถทำได้หลายๆ ครั้ง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับจากการทำกิจกรรม เป็นต้น

6) การทำงานกลุ่ม (Group projects) การมอบหมายกิจกรรมที่เป็นงานกลุ่มในการเรียนการสอนออนไลน์นั้นเป็นเรื่องท้าทายและน่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลในปัจจุบันนี้มีศักยภาพและเอื้ออำนวยเป็นอย่างมากในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนออนไลน์นั่นเอง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาพบกันในเวลาเดียวกัน ในประเทศ หรือต่างประเทศ การทำงานกลุ่มก็สามารถทำได้ ไม่จำเป็นต้องทำงานโดยมีตารางเป็นตัวกำหนด ซึ่งบางคนอาจจะทำงานกลุ่มในวันหยุดหรือบางคนอาจจะทำในวันธรรมดา ก็อาจเป็นไปได้ บางคนอาจจะชอบที่จะติดต่อกันเป็นการส่วนตัว แต่บางคนอาจจะชอบงานกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องทำพร้อมกัน บางคนอาจจะส่งงานได้เร็ว บางคนอาจจะส่งช้า ในงานกลุ่มบางงานสำเร็จได้ด้วยความพยายามของทีมงาน ซึ่งคุณค่าของการทำงานกลุ่มนั้นจะทำให้เกิดการร่วมมือในการทำงาน ช่วยกันคิดและช่วยกันทำ ซึ่งแน่นอนว่าทั้งหมดสามารถทำได้ผ่านเทคโนโลยีทั้งสิ้น การทำงานกลุ่มออนไลน์นั้น หากทำเป็นกลุ่มเล็กจะสามารถจัดการได้ดีกว่ากลุ่มใหญ่ที่มีคนจำนวนมาก ผู้สอนออนไลน์ต้องตรวจสอบให้แน่ชัดถึงรูปแบบและความชอบในการทำงานกลุ่ม การกำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ชัดเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง และที่สำคัญที่สุดการกำหนดให้มี การให้คะแนนการมีส่วนร่วมในงานจากเพื่อน (Peer Review) เป็นเรื่องที่ควรทำอย่างยิ่ง การเรียนออนไลน์สามารถทำได้ยิ่งกว่าในชั้นเรียนซึ่งมีข้อจำกัดด้านเวลา โดยเฉพาะการ Post งานกลุ่มขึ้นไปเพื่อในสมาชิกในชุมชนการเรียนออนไลน์ได้เห็นและให้คำวิพากษ์ตลอดจนข้อเสนอแนะในเนื้องานนั้น Peer review เป็นเทคนิคการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

7) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนสามารถทำได้ในหลายทางเลือก และแน่นอนว่าการที่จะให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องมีการให้คะแนนเป็นสิ่งจูงใจ แนวทางการประเมินจากการมีส่วนร่วมอาจจะจาก การมีส่วนร่วมในการอภิปรายทุกอาทิตย์ ให้ผู้เรียนในกลุ่มตรวจงานซึ่งกันและกัน หรืออาจจะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนหาแหล่งการเรียนรู้หรือข้อมูลออนไลน์มานำเสนอและแบ่งปันกับเพื่อนในชุมชนการเรียนรู้ก็อาจทำได้

8) การใช้เกณฑ์การประเมินผล (Rubric) สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ Rubric นั้นคือ เครื่องมือหรือเกณฑ์ประเมินผลที่ออกแบบและสร้างโดยทีมงานออกแบบและสร้างรายวิชา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เพื่อประเมินผลและให้เกรดผู้เรียนหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ตลอดจนใช้เพื่อแนะแนวทางผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์นั้น การสร้าง Rubric จะต้องมีเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้ ผู้สอนออนไลน์สามารถใช้เพื่อประเมินผลงานของผู้เรียน โดยการบอกกล่าวเกี่ยวกับข้อตกลงใน Rubric ก่อนที่จะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้าง Rubric จะช่วยให้การประเมินผลนั้นชัดเจน นอกจากผู้สอนใช้เองแล้วผู้ประเมินอื่นๆ เช่นตัวผู้เรียนเองก็สามารถที่จะนำไปใช้ประเมินกลุ่มผู้เรียนด้วยกันได้ นอกจากนี้ Rubric จะช่วยให้การให้เกรดผู้เรียนมีหลักเกณฑ์น่าเชื่อถือ และผู้สอนสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินกับผลการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (วลัยวัชร รอดชมภู, 2558)

ประเด็นที่ 7: นักศึกษา

มหาวิทยาลัยอาจจะต้องจัดเตรียมคอมพิวเตอร์บางส่วนไว้ที่ศูนย์วิทยบริการ มสธ. ในแต่ละภาคกรณีที่นักศึกษาบางคนที่ไม่มีความพร้อมด้านคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ มสธ. จะต้องทำวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางปฏิบัติในการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนการสอน e-learning ซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะ multi-media ที่จะสามารถส่งให้นักศึกษาได้ศึกษาล่วงหน้าก่อนการเข้าเรียนจริง นอกจากนี้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning ควรจะได้มีการเตรียมแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่เป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ควรเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักศึกษาที่มีศักยภาพทางภาษาอังกฤษนอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นกิจกรรมที่อยู่ภายใต้หลักการ Transformative learning ที่เน้นการพูดคุย อภิปรายในประเด็นเรื่องราวที่กำลังศึกษาอยู่

ประเด็นที่ 8: จุดแข็งและจุดอ่อน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะต้องมีการนำเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารมาใช้กับระบบการศึกษาทางไกลให้ได้มากที่สุด เนื่องจากการสร้างองค์ความรู้ในยุคปัจจุบันสามารถทำได้เป็นอย่างดีผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาและผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การสร้างปฏิสัมพันธ์จากการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้กรอบทฤษฎีที่ใช้ในการเรียนการสอนควรจะเป็นกรอบทฤษฎีที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแนวคิดของผู้เรียนให้คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้นั่นเอง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการศึกษาทางไกลในอนาคต

การศึกษาทางไกล: ก้าวที่ต้องทบทวน

ปัจจุบันการศึกษาทางไกลได้ถูกนำมาใช้ ในทุกระบบการศึกษาไม่ว่าจะเป็น ในระบบ นอก ระบบ และตามอสังขาคัย ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลที่ถูกพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งได้ส่งผลโดยตรงต่อคนไทยในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมหาวิทยาลัยปิด หรือ มหาวิทยาลัยแบบเผชิญหน้ามีการนำการเรียนการสอนทางไกลมาใช้ร่วมกับการสอน นั่นคือ การเรียน e-learning /online และการศึกษาในรูปแบบดังกล่าว จะเป็นรูปแบบการศึกษาที่คนไทยรู้จักและคุ้นเคยมากยิ่งขึ้น สำหรับมหาวิทยาลัยเปิดอย่างแท้จริงและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า มหาวิทยาลัยเปิดที่สมบูรณ์แบบแรกของประเทศไทยคือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งใช้สื่อประสมในการจัดการระบบการเรียนการสอนทางไกลที่อยู่ยังอยู่ในช่วงระยะเวลาของการพัฒนา และออกแบบและการเรียนการสอนทางไกลผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการเรียนรู้ e-learning/online ที่อยู่บนพื้นฐานกระบวนการเรียนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและปรับเปลี่ยนตัวคนผู้เรียน (Transform) ให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดเพื่อให้อู้นแนวทางแก้ปัญหา คิดจากการสร้างองค์ความรู้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์จากกลุ่มเพื่อนภายในชุมชนการเรียนรู้ ก่อนนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสังคมในท้ายที่สุด เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างในการนำระบบการเรียนการสอนทางไกลมาใช้ให้ได้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสำหรับนักวิชาการทั่วไป หรือนักวิชาการการศึกษาทางไกล ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่ต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนทางไกลของ มสธ. ผ่านกรอบ Critical Pedagogy หรือวิชาครูอย่างมีวิจารณญาณ โดย ประเด็นที่จะวิเคราะห์จะครอบคลุมถึง เรื่องทฤษฎีการศึกษาทางไกล ทฤษฎีการเรียนรู้ และสื่อประสมที่ใช้ในปัจจุบัน

เราอยู่ที่ใดจากกรอบทฤษฎีการศึกษาทางไกล

หากวิเคราะห์ตามหลักวิชาการด้านการศึกษาทางไกล การจัดระบบการเรียนการสอนยุคแรกเริ่มของ มสธ. นั้น จะอยู่ในลักษณะหรือทฤษฎีการศึกษาทางไกลที่เรียกว่า “a theory of Industrialization” ซึ่งกรอบทฤษฎีการศึกษาทางไกลดังกล่าว Amundsen(1993) ได้อธิบายหลักการและนักวิชาการผู้ให้แนวคิดทฤษฎีนี้ไว้ว่า นักวิชาการชาวเยอรมันได้อธิบายหลักการทฤษฎีการศึกษาทางไกลที่เรียกว่า “a theory of Industrialization” ในปี 1967 ทฤษฎีการศึกษาทางไกลแบบ a theory of Industrialization เปรียบเทียบได้กับระบบการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสายการผลิตในด้านคนทำงาน เครื่องจักรกล มาตรฐานการผลิต และการบริหารแบบรวมศูนย์ การศึกษาทางไกลในแนวคิดนี้ จะทำเพื่อคนจำนวนมาก ผลิตสื่อการศึกษาจำนวนมาก การจัดการด้านบุคลากรเทียบได้กับลักษณะคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม และการทำงานเป็นทีมที่เรียกว่า Course Teamซึ่งคำนี้บัญญัติโดย The British Open University นั้นเป็นตัวอย่างการทำงานด้านการศึกษาที่เปรียบได้กับการทำงานของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม (Saba, 2003)

นอกเหนือจากทฤษฎีการศึกษาทางไกลดังกล่าวหากวิเคราะห์เทียบเคียงกับรูปแบบการจัดวิวัฒนาการการศึกษาทางไกลของ Taylor ซึ่งใช้เทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดรูปแบบหรือระดับของการศึกษาทางไกล จะเห็นได้ชัดว่าระบบการศึกษาทางไกลของ มสธ. ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับที่สองและสามทั้งนี้เนื่องจากสื่อประสมที่ใช้ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ เทปเสียง เทปภาพ วิทยุโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเทปภาพที่มีปฏิสัมพันธ์ อาจจะมีบางกิจกรรมที่อยู่ในระดับ ที่ห้าเช่น การใช้อินเทอร์เน็ต และ social media ในรูปแบบต่างๆหากแต่ทว่าวัตถุประสงค์ในการใช้กันไปเพื่อเสริมสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น

ลักษณะโดดเด่นที่สำคัญเนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยเปิดของ มสธ.คือชุดการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งอยู่ในลักษณะ รูปแบบสื่อประสม (Multimedia Packages) ชุดการเรียนดังกล่าวจะประกอบไปด้วยสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก นอกจากนั้นสื่ออื่นๆ ซึ่งมีรายการวิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง และการสอนเสริมเป็นเทคโนโลยีและวิธีการที่ใช้เพื่อเป็นสื่อเสริมด้วยแนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อดังกล่าวทำให้นักวิชาการการศึกษาทางไกลซึ่งประกอบด้วย อาจารย์นักเนื้อหา อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาและอาจารย์นักวัดผลการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไป อาจารย์นักเนื้อหาดูเหมือนจะมีบทบาทเด่นและสำคัญ เนื่องจากต้องรับผิดชอบสื่อแกนหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อถ่ายทอดหรือส่งเนื้อหาสาระชุดวิชาที่ผลิตให้กับผู้เรียนหรือนักศึกษาทางไกล อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษาจะรับผิดชอบในการออกแบบและผลิตสื่อเสริมได้แก่ รายการวิทยุโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ เทปเสียง เป็นต้น สำหรับอาจารย์นักวัดผลจะรับผิดชอบในการให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงวิธีการประเมินผลที่จะสามารถประเมินผู้เรียนได้สอดคล้องกับสิ่งที่อาจารย์นักเนื้อหา

ต้องการวัดและประเมินการรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาสาระ การทำงานของบุคคลทั้ง 3 กลุ่มจะอยู่ในลักษณะการทำงานกลุ่มหรือทีม (course teams/course development teams) การทำงานกลุ่มเป็นลักษณะการทำงานที่ช่วยเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน เพื่อให้คุณภาพสื่อประสมที่ออกแบบและพัฒนามานั้นมีคุณภาพอย่างแท้จริง ที่สำคัญเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาว่าการผลิตและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลนั้นอยู่ภายใต้การทำงานเป็นกลุ่มหรือทีมซึ่งกำหนดโดยพระราชบัญญัติ มสธ.

เราอยู่ที่ใดจากกรอบของทฤษฎีการเรียนรู้

นอกจากวิธีการจัดการระบบการศึกษาทางไกลที่อยู่ในลักษณะ a theory of Industrialization ดังกล่าว หากพิจารณาให้ลึกซึ้ง โดยการวิเคราะห์จากลักษณะการออกแบบและพัฒนาสื่อโดยผ่านกรอบทฤษฎีการเรียนรู้แล้วจะเห็นได้ชัดว่า มสธ.ผลิตสื่อภายใต้ทิศทางการเรียนรู้แบบ Behaviorism Learning Theory แนวคิด ข้อมูลและวัสดุการเรียนรู้ (artifacts) เป็นตัวบ่งชี้ว่าการออกแบบและพัฒนาสื่อทางไกลของ มสธ. อยู่ภายใต้กรอบ behaviorism อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเสริม ดังต่อไปนี้

สื่อสิ่งพิมพ์หรือเอกสารการสอนซึ่งถือเป็นสื่อหลักหรือสื่อแกนของ มสธ. อยู่ในลักษณะบทเรียนแบบโปรแกรมซึ่งวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ลำดับตามความยากง่าย จากนั้นออกแบบและพัฒนาแต่ละหน่วยตอนโดยการกำหนดประเด็น แนวคิด และวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียนและเข้าใจได้ง่ายตามโปรแกรมที่ได้กำหนดไว้ การเขียนหน่วยจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและเอกสารการสอน ตลอดจนสื่อเสริมไม่ว่าจะเป็นวิทยุและโทรทัศน์ล้วนแล้วแต่อยู่บนพื้นฐานการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ว่าการเรียนรู้นั้นผู้เรียนจะมีพฤติกรรมผลเรียนที่เปลี่ยนแปลงและสังเกตเห็นได้ (observable behavior) ภายหลังจากจบสิ้นภาคการศึกษาและเสร็จสิ้นการทดสอบปลายภาคการศึกษา (end products) จากแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาสื่อและการประเมินผล การเรียนการสอนทางไกลเมื่อจบภาคการศึกษาดังกล่าว ยืนยันชัดเจนว่ากรอบทฤษฎีการเรียนรู้ behaviorism เป็นกรอบและแนวทางที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลของ มสธ.

เอกสารการสอนของ มสธ.คือ Inputs or Preconditions to learning ซึ่งเป็นเงื่อนไขหรือสิ่งกระตุ้นถูกใช้เพื่อแยกแยะและเป็นตัวชี้ว่าพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะต้องทำให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ กระบวนการเรียนหรือสิ่งที่นักศึกษาจะทำจะต้องมีขั้นตอนคือทำอย่างไรให้ได้คะแนนจากการสอบสูงสุดไม่ได้บอกไว้ชัดเจนเป็นระบบ หากพิจารณาเพียงผลสุดท้ายจากการสอบเพื่อเป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จของการเรียน ผู้เรียนอาจจะใช้แค่วิธีการเรียนโดยการท่องจำและนั่นผู้เรียนก็อาจจะสอบผ่านได้ การไม่ได้อธิบายถึงกระบวนการของการเรียนว่าผู้เรียนจะบรรลุผลการเรียนอย่างไร การไม่

คำนึงถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์และให้ผลย้อนกลับ (reflections) ตลอดจนไม่ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual difference) หากแต่ให้ความสำคัญเฉพาะผลสุดท้ายจากการเรียนนับได้ว่าเป็นจุดอ่อนของทฤษฎีการเรียนรู้ Behavioral learning theory เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้มีโอกาสคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) รวมทั้งคิดอย่างสร้างสรรค์ (Brookfield, 1987; Thayer-Bacon, 2000)

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ behaviorism อยู่บนพื้นฐานการใช้เงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นหรือตัวชี้้นำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่คาดหวังภายหลังจากเสร็จสิ้นการเรียน ผู้นำแนวคิดนี้ที่โดดเด่นนำคือ B. F. Skinner หลักการของ behaviorism ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในอดีตที่เห็นเด่นชัดในบริบทการศึกษาไทยคือ นิสิต นักศึกษาที่เรียนวิชาครูจำเป็นต้องเรียนและรู้จักกรอบทฤษฎีนี้ ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับผู้ที่จะมีอาชีพครูในวิชา “จิตวิทยาการเรียนรู้” ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการเรียนการสอนได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปแนวคิดเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ดีขึ้นเป็นลำดับ กรอบทฤษฎี behaviorism ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงจุดอ่อน โดยเฉพาะการที่ไม่ได้บอกชัดเจนถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าผู้เรียนได้ความรู้มาอย่างไร เพื่อที่นักวิชาการการศึกษาจะสามารถนำไปเป็นกรอบในการออกแบบและพัฒนาวิธีการเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นได้ ซึ่งหากไม่มีการอธิบายการได้มาซึ่งความรู้แล้ว อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้เรียนได้ความรู้โดยการท่องจำก็ได้ การท่องจำในลักษณะดังกล่าวยังไม่เป็นสิ่งประกันว่าความจำนั้นจะเป็นความจำระยะยาว (long-term memory) และเมื่อจบสิ้นการเรียนแล้วผู้เรียนอาจจะลืมสิ่งที่เรียนมาหรือเนื้อหา นั้นก็ได้

สำหรับสื่ออื่นๆ ที่นอกเหนือจากสื่อสิ่งพิมพ์อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ วัสดุทัศน และ Interactive Multimedia นั้น ส่วนใหญ่การวางแผนจัดระบบการผลิตสื่อจะอยู่ในลักษณะอิงสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ทั้งนี้สื่อดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะสื่อเสริมดังนั้นแนวทางการผลิตสื่อดังกล่าวจึงเพียงไม่ได้ที่จะต้องมีการนำเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์มาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา ออกแบบและผลิตสื่อ

นอกจากเอกสารการสอน สื่อเสริม แล้ว มสช.ยังจัดให้มีการสอนเสริมแบบเผชิญหน้า (face to face class) เพื่อช่วยผู้เรียนในกรณีที่ไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหาสาระในเอกสารการสอน เมื่ออยู่บนพื้นฐานเป็นความจำเป็นดังกล่าว แน่แน่นอนว่าการสอนเสริมสำหรับการศึกษาทางไกล ย่อมมีนักเนื้อหาเป็นผู้รับผิดชอบในกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามการสอนเสริมในระยะเวลาที่จำกัดก็ยังไม่พ้นจากการสรุปหน่วยเนื้อหา ดิวเข้มในประเด็นที่คาดว่าจะออกข้อสอบ การสอนเสริมเป็นการยืนยันระบบครูเป็นศูนย์กลางการเรียน (teacher-centered) ซึ่งครูต้องบรรยาย (lecture) หน้าชั้นเรียน

การเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนดังกล่าวเป็นวิธีการการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐานที่ว่าครูรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ครูคือผู้ใส่ความรู้ให้ผู้เรียนซึ่งเปรียบได้กับการนำเงินไปฝากไว้กับธนาคาร การศึกษาในลักษณะดังกล่าวเรียกว่า Banking Education ซึ่งนักเนื้อหาแสดงบทบาทที่สำคัญในบริบทการเรียนการสอน ในลักษณะที่ว่า ครูซึ่งเป็นเจ้าของเนื้อหาทุกอย่าง ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับและที่เก็บรักษาสิ่งที่ครูให้มา วิธีการเรียนดังกล่าวนี้ท้ายที่สุดจะนำไปสู่การมีผู้เรียนที่ขาดความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักการปรับตนเองและนำความรู้ความสามารถที่ได้ร่ำเรียนไปปรับเปลี่ยนตนเอง และสังคมที่ล้อมรอบตนเอง (Freire, 2009)

ปัจจุบันถึงแม้ว่า มสธ. จะได้มีการนำเทคโนโลยีการศึกษาสมัยใหม่มาใช้ โดยเฉพาะกับการเรียนการสอน e-learning หากแต่ว่าการเรียนการสอน e-learning ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะสื่อเสริมเหมือนสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ นั่นคือการใช้สื่อ e-learning ดังกล่าวเป็นเพียงช่องทางส่งเนื้อหาไปยังผู้เรียนนั่นคือเนื้อหาเดียวกัน แต่สามารถส่งผ่านได้หลายสื่อ เป็นการออกแบบและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลซึ่งนำมาซึ่งการสิ้นเปลืองงบประมาณอย่างไม่สมเหตุผล อันที่จริงแล้ว e-learning หรือ online learning มีศักยภาพที่จะใช้เพื่อกระบวนการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาทางไกลได้อย่างเต็มรูปแบบ หากมีการนำระบบ e-learning ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนนั้นมาใช้เพื่อกระบวนการเรียนการสอนอย่างแท้จริงแทนที่จะใช้เป็นเพียงช่องทางเพื่อส่งผ่านเนื้อหา (Clark, 1994) การเรียนการสอน e-learning มีศักยภาพที่จะใช้เพื่อแสดงตัวอย่างประเด็นที่มีความสลับซับซ้อน ใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนองาน ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการเรียน e-learning ทั้งหลายทั้งหมดดังกล่าวจำเป็นต้องมีการประเมินผลซึ่งมีหลายทางเลือกแน่นอนว่านักการศึกษาที่ออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์หรือ e-learning นั้นมีพันธะกิจทางวิชาชีพที่จะต้องประเมินและตัดสินใจว่าจะใช้กิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะใด จะเป็นไปในลักษณะจัดระบบและรวบรวมข้อมูลงานเขียนอย่างง่าย ๆ สำหรับผู้เรียนให้จดจำหรือจะอยู่ในลักษณะส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนเพื่อที่มุ่งเน้นการแก้ต้นตอของปัญหาที่สลับซับซ้อนและขาดการวางโครงสร้างที่ดี (Jonassan, 1991; Jonassen, 2002)

วันนี้วันที่ต้องทบทวน

สำหรับ บทบาทของความเป็นครูหรืออาจารย์นั้นครอบคลุมถึงความรับผิดชอบการเขียนเนื้อหา บรรยาย สอนเสริม อันเป็นลักษณะซึ่งครูเป็นศูนย์กลางการเรียน คุณลักษณะดังกล่าวของระบบการเรียนการสอนทางไกลของ มสธ. มีมาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มทำให้อาจารย์นักเนื้อหาคุ้นเคยกับวิธีการดังกล่าว แม้กาลเวลาล่วงเลยมากกว่า 30 ปีแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสิ่งที่ นักการศึกษา

ผู้ใหญ่และนักการศึกษาทางไกลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ คือ Garrison วิเคราะห์และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลดังนี้ “นักการศึกษาทางไกล ได้ประโยชน์จากการทำงานตามระบบการศึกษาทางไกลแบบทีม (course design teams) อาจตัดสินคุณภาพการศึกษาทางไกล จากการจัดเตรียมเนื้อหา ชุดเอกสารการสอน (Prepackaged printed materials) รวมถึงการใช้ระดับการสอนเสริมแบบเผชิญหน้า ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวชี้วัดถึงระดับคุณภาพการศึกษาทางไกลที่ตนคุ้นเคย มุมมองดังกล่าวมีอิทธิพล ที่จะกำหนดทิศทางการศึกษาทางไกลในอนาคต (ไม่ว่าจะเป็นมุมมองทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ)” (Garrison, 1993, p. 10)

เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการเติมเต็มข้อบกพร่องของการศึกษาทางไกลแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เทคโนโลยียุคข่าวสารข้อมูลสามารถทดแทนได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การไม่เปิดโลกทัศน์ต่อประสิทธิภาพของเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้อาจารย์หรือนักเรียนเฝ้ายึดติดกับรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลในรูปแบบครั้งก่อตั้งมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ.2523 หากพิจารณาการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐาน หลักการ teacher-centered หรือ content-based แล้ว ลักษณะชั้นเรียนที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาจากครูไปยังผู้เรียนมักจะไม่ค่อยมีการสนทนาและการตั้งคำถามมากนัก การเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นผู้ฟังด้านเดียวครูเป็นผู้อธิบายตีความหมาย ครูสั่งว่าจะต้องทำอะไร นอกจากนั้นสิ่งที่กำลังเรียนนั้นครูเป็นผู้กำหนดให้เรียน ลักษณะการเรียนการสอนเช่นนั้นทำให้ผู้เรียนเป็นคนไม่กระตือรือร้น เฉื่อย สบายเสียวความสนุกสนาน ไม่มีความอยากรู้อยากเห็น ประกอบกับการห้ามโต้แย้งครูนักเรียนที่ดีจะต้องไม่โต้แย้งนั้นเป็นธรรมเนียมไทย (Rodchompoo, 2012) ที่ยิ่งทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะขาดความมั่นใจในตนเองไม่กล้าที่จะเอ่ยปากเพื่อการพูดคุยและอภิปรายกับครูผู้สอน ซึ่งโดยจริงแล้วการที่จะซักถามหรือไม่ถาม ครูก็ได้กำหนดคำตอบไว้เรียบร้อยแล้ว ระบบการเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะวางความเชื่อและเงื่อนไขสำหรับครูและผู้เรียนว่า โรงเรียนที่ดีและมีคุณภาพนั้นครูจะต้องสอนเก่งคือบรรยายเก่งนั่นเอง (Shore, 1992)

นอกเหนือจากการยึดติดกับวิธีการแบบครูเป็นศูนย์กลางการเรียนแล้ว การเปิดรับนักเนื้อหาหรืออาจารย์รุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจในหลักการของการศึกษาทางไกลอย่างถ่องแท้ก็ซึ่งทำให้นักการศึกษาเหล่านั้นนำรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยแบบเผชิญหน้าที่ตนคุ้นเคยมาใช้กับระบบการศึกษาทางไกล อาจารย์แม้จะเป็นคนอยู่ในยุคข่าวสารข้อมูล แต่ก็มักจะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ตนคุ้นเคยเมื่อครั้งเป็นนักศึกษามาใช้โดยไม่รู้ว่าตลอดระยะเวลาที่ตนได้ร่ำเรียนจากการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษานั้น โดยจริงแล้วเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะทำให้คงไว้ซึ่งบรรทัดฐานการสอนและรูปแบบธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม (Shore, 1992;

Rodchompoo, 2012) องค์ประกอบด้านสังคม ธรรมเนียมปฏิบัติ ความเชื่อในเรื่องความสำคัญของครูไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบันค่อนข้างเหนียวแน่น แนวคิดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีปฏิบัติใดที่เป็นผลงานมาจาก “ครู” หรือผู้อาวุโสซึ่งมีชื่อเสียงมีผลงานในอดีตที่ได้รับการยอมรับ จะมีการหักล้างไม่ได้ ความเก่งความเป็นอัจฉริยะของ “ครู” นั้นจะยืนยงไม่มีวันตายถึงแม้ว่าโลกภายนอกจะมีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ของแต่ละศาสตร์ไปเป็นอย่างมาก ครูบางคนยึดมั่นถือมั่นว่าความรู้ที่ตนมีอยู่จากอดีตนั้นยังคงความเป็นที่สุดหาใครเปรียบไม่ได้ แนวคิดความเชื่อในลักษณะดังกล่าวเป็นหนึ่งในจุดอ่อนของการพัฒนาระบบการศึกษาไทยที่ทำให้เกิดความล่าช้าไม่พัฒนาเท่าที่ควรจะเป็นอย่างประเทศที่เจริญแล้วที่สมาชิกของสังคมมีการยอมรับแนวคิด กระบวนการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ที่กล่าวมานั้นเห็นได้จากตัวอย่างการยอมรับวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีมาเป็นลำดับเช่นจาก Behaviorism ไปสู่ Cognitivism, Constructivism, and Connectivism ตามลำดับ (Anderson, 2008) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ได้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับโดยนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหัวก้าวหน้า เพื่อเปิดช่องว่างหรือจุดอ่อนของกรอบทฤษฎีการเรียนรู้แบบเดิม เช่น แนวคิด Cognitivism ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อจะช่วยพัฒนาการเรียนของผู้เรียน โดยการพัฒนาการรับรู้การเข้าใจในกระบวนการเรียนที่จะส่งผลต่อความจำ (Recognition) การวิพากษ์วิจารณ์ย้อนกลับ (Reflection) การสร้างความเข้าใจกับสิ่งที่เรียน (Encoding) การจัดกลุ่มแนวคิดที่ได้จากการเรียน (Chunking) การพัฒนาความจำระยะยาว (Long-term Memory/ LTM) ซึ่งนักการศึกษาทางไกลสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและออกแบบสื่อการเรียนการสอนทางไกลได้เป็นอย่างดี (Driscoll, 2005) มาถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ constructivism ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ให้ตนเองจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูแสดงบทบาทเป็นผู้จัดสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน (facilitator) ที่ออกแบบและจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนต้องคิดวิเคราะห์เลือกศึกษาสิ่งที่ครูจัดเตรียมให้ เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถทำความเข้าใจสิ่งที่เรียนด้วยตัวเองให้เข้าใจง่ายขึ้น เปรียบเทียบการเรียนภายใต้กรอบทฤษฎีนี้กับการกินอาหาร กล่าวคือในอดีตผู้เรียนพึงบรรยายหรือเลกเชอร์ซึ่งเปรียบได้กับอาหารที่เตรียมให้หรือป้อนให้โดยอาจารย์เพื่อไปใช้สอบปลายภาค วิธีการเรียนการสอนดังกล่าวเรียกว่าระบบ ครูเป็นศูนย์กลางการเรียน โดยที่ครูใส่ความรู้ให้นักเรียนและนักเรียนเป็นผู้รับ จากนั้นได้มีความพยายามที่จะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน (Learner-centered) มากยิ่งขึ้น โดยครูจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนในหลายลักษณะและให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความต้องการของเอกัตบุคคล การเรียนในลักษณะนี้จะเห็นได้จากการเรียนการสอน ซึ่งครูก็ยังเป็นผู้เตรียมอาหารหรือเนื้อหามาให้ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนตักสิ่งที่ครูเตรียมให้กินเอง หรือศึกษาด้วยตนเองเป็นระบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนที่ผู้เรียนรับผิดชอบเพียงแต่

หยาบอาหารสำเร็จรูปที่ครูเตรียมให้พร้อมเสร็จแล้วมาฝึกของ เติมน้ำ เติมเครื่องปรุง แล้วกิน ขณะที่ การเรียนภายใต้กรอบ constructivism นั้นผู้เรียนจะต้องปรุงอาหารเอง (คือหาสูตรอาหารจากแหล่ง ความรู้ที่มีอยู่มากมาย ทั้งที่ครูแนะนำ หรือ ผู้เรียนสืบค้นเอง)คัดเลือกว่าวัตถุดิบเอง(อาจจะโดยไปเดิน สืบหาและซื้อจากศูนย์การค้าหรือตลาด) จากนั้นทำการปรุงและชิมจนพอใจ (ทดลองทำ) พร้อมทั้ง แบ่งปันสูตรอาหารของตนนั้นแก่เพื่อนๆ ให้ไปลองทำและบริโภคดูบ้าง(สร้างปฏิสัมพันธ์แบ่งปัน ความรู้ภายในชุมชนการเรียนรู้) เพื่อให้ได้อาหารที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับตัวตน ความชอบ และ สภาพแวดล้อมของผู้เรียน จะเห็นได้ว่าความรู้จากสูตรอาหารนั้นมีมากมายหลายสูตรและหลาย เคล็ดลับ การเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวจะต่างจากอาหารที่ครูเตรียมให้ การเรียนในลักษณะ” ครูเตรียมให้” ดังกล่าวผ่านพ้นจากคำว่า teacher-centered จริงเพราะผู้เรียนเป็น Learner-centered ที่รับผิดชอบแค่การตักอาหารเข้าปากเอง หากแต่ในความเป็นจริงการเตรียมเนื้อหาสาระโดยเอกสาร การสอน (เตรียมอาหาร) เป็นเพียงการเปลี่ยนถ่ายรูปแบบจากเนื้อหาที่ครูเขียนขึ้นมาเป็นครูแจกตำรา แทนการพูดหรือบรรยายนั่นเองและยิ่งกว่านั้นถึงแม้จะมีการอ้างถึงการใช้อื่น เพื่อเสริมเติมและ ขยายแนวคิดเพื่อให้ผู้เรียน รู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเนื้อหาวิชา หากแต่กระบวนการประเมินผล ที่ยังยึดติด กับการบรรยายของครู สื่อสิ่งพิมพ์หรือเนื้อหา ก็ยังยืนยัน ถึงการที่ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เช่นเดิม เพราะนักเนื้อหาเขียนเนื้อหา จากนั้นออกข้อสอบแล้วประเมินผลว่าผู้เรียนจำสิ่งที่ตนเขียนได้ หรือ ไม่ การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังสามารถนำไปสู่ระบบ Hidden Curriculum ที่นักเนื้อหา สามารถเขียนสอดแทรกแนวคิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับนักเรียนแต่ยังส่งผลประ โยชน์ต่อคนบางกลุ่มบาง พวกและนำมาซึ่งความไม่ยุติธรรมในสังคมได้ในท้ายที่สุด (McLaren, 2009)

จุดอ่อนของการจัดกิจกรรมผู้เรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบดังกล่าวคือ การขาดปฏิสัมพันธ์ ขาดการอภิปราย พูดคุยระหว่างผู้สอนกับนักเรียนและผู้เรียนกับผู้เรียนซึ่งปฏิสัมพันธ์โดยการ อภิปรายพูดคุยจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะเป็น โอกาสให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียน กับโลกภายนอกได้อย่างแท้จริง ผู้เรียนมีโอกาสได้ข้อมูล หลากจากมุมมองและหลากหลายโลกทัศน์ ผู้เรียน มีโอกาสคิดใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ ต่อสรรพสิ่งรอบตัวผ่านการสนทนาอภิปราย ผู้เรียนสามารถตรวจสอบเรื่องราวที่เป็นจริงในสังคมรอบตัวด้วยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเพื่อ ยืนยันจุดยืนของความคิดโดยสร้างความหมายการเรียนรู้จากสิ่งที่เรียนรู้เอง จากการสนทนาและจาก การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนในลักษณะนี้จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง(transform) ตัวผู้เรียน และสังคมในท้ายที่สุด (Mezirow, 1991)

ระบบการศึกษาทางไกลที่มุ่งเน้นสื่อสิ่งพิมพ์ และเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียน/นักศึกษาอ่าน และ ท่องจำ จากนั้นออกข้อสอบเพื่อประเมินว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ที่ตนกำหนดมาก น้อยเพียงใด นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ยึดมั่นถึมั่นในกระบวนการเรียนการสอนแบบครูเป็น

ศูนย์กลางการเรียน ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมของไทยแต่โบราณ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ระบบการศึกษาแรกเริ่มของไทยที่เกิดขึ้นภายในวัดที่ผู้เรียนต้องเชื่อฟังพระซึ่งเป็นอาจารย์ที่จะให้ความรู้ แนวคิดความเชื่อที่ว่าลูกศิษย์ต้องยึดถือและเชื่อฟังครูอาจารย์จึงสืบเนื่องมานับตั้งแต่นั้น จากวัดสู่ห้องเรียนในปัจจุบันที่เป็นการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า สู่ระบบการศึกษาทางไกลที่ต้องศึกษาจากสิ่งพิมพ์ที่ครูป้อนให้ ผลย้อนกลับจากระบบการเรียนการสอนดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับการป้อนซึ่งนักศึกษาต้องฟังและจดเลคเชอร์ (สิ่งที่ป้อน) จากอาจารย์ผู้สอน และทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า “นักศึกษาไม่ดีจะต่อต้าน” “ไม่สนใจสิ่งที่อาจารย์กำลังสอน หรือ เลคเชอร์” “นักศึกษาสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยเก่าไม่ค่อยตั้งใจเรียน” และรวมถึง “นักศึกษานี้เหลือ ขอก่อวณกิจกรรมการเรียนภายในห้องเรียนตลอด” “นักศึกษาคณนี้ชอบติววน ดีแต่พูด” นั่นเป็น ตัวอย่างที่แสดงถึงข้อคิดเห็นที่มีต่อนักศึกษาของครูที่เป็นศูนย์กลางการเรียนจะมีนักการศึกษาสักกี่ คนที่จะมองพฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้ชื่อว่าต่อต้าน พุดมาก และเหลือขอนั้นว่า เป็นผลมาจากการ จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ถูกออกแบบและพัฒนาอย่างน่าเบื่อหน่ายไม่น่าสนใจ ไม่คำนึงถึง รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย (learning styles) ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual difference) น้อยมากที่นักการศึกษาจะหันกลับมามองตนเองและหาทางปรับปรุงวิธีการ สอนให้ดียิ่งขึ้นเพราะนั่นเป็นการเสียเวลาในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือการเรียนการสอนภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนแบบใหม่ นอกจากนี้ หากกระบวนการเรียนการสอนล้มเหลวผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบในความล้มเหลวนั้น ด้วยตนเองไม่เกี่ยวกับผู้สอนแต่อย่างใด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ในบริบทของนักการศึกษาทางไกลที่ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการ เรียนด้วยตนเอง ความล้มเหลวของผู้เรียน การหยุดเรียนกลางคัน ไม่ได้ถูกเชื่อมโยงเพื่อทบทวนถึง แนวทางการออกแบบและพัฒนาวิธีการศึกษาทางไกลที่ได้ถือปฏิบัติเป็นระยะเวลาที่เนิ่นนาน มาแล้ว กิจกรรมการเรียนของนักศึกษาทางไกลดังกล่าวอยู่ในวังวนของเนื้อหาโดยสิ้นเชิง การ จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนให้คิดอย่างพิจารณาและสร้างสรรค์และทำงานเป็นทีม หรือกลุ่มจะน้อย มากหรือแทบจะไม่มีเลย หากเป็นเช่นนั้นประเด็นคำถามเกิดขึ้นนั่นคือ ความรู้ที่นักศึกษากำลังทำ ผ่านกิจกรรมโดยการเรียนรู้เป็นของใคร ของอาจารย์ที่เขียนหน่วยหรือของผู้เรียน หากเป็นของ ผู้เรียนทำไมกิจกรรมการเรียนถึงได้มุ่งเน้นเฉพาะเนื้อหาหรือสิ่งที่ครูป้อนให้ ทำไมกิจกรรมการ เรียนไม่ได้ออกแบบและพัฒนาในลักษณะส่งเสริมผู้เรียนให้คิดเป็น คิดอย่างสร้างสรรค์ ที่ทำให้ ผู้เรียนฝึกหัดลงทำ และให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

บทบาทที่นักการศึกษาทางไกลที่ต้องทบทวนอีกประการคือ การยึดติดกับการสอนเสริมซึ่ง ดูเหมือนว่าจะไม่ใช่การสอนเสริมซึ่งอยู่บนพื้นฐานการสอนในประเด็นที่ยากแก่การเข้าใจหรือสอน

เสริมรายวิชาแกนตามที่เคยปรากฏ หากแต่เป็นการสอนเสริมที่นักเนื้อหาพยายามที่จะคงไว้ทั้ง ๆ ที่เทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลในปัจจุบันสามารถใช้แทนการสอนเสริม สามารถลดช่องว่างระหว่างทางไกล ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เทคโนโลยีสามารถเอื้ออำนวยต่อการออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนทางไกลสร้างเครือข่ายชุมชน การเรียนรู้ได้ดีไม่ด้อยไปกว่าการเรียนแบบเผชิญหน้า ผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัย Harvard ได้สรุป ผลการวิจัยจากการออกแบบและศึกษากระบวนการเรียนที่ใช้ Multiple Interactive Media เพื่อปิด ช่องว่างทางไกลระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และสรุปผลวิจัยอย่างชัดเจนว่าการใช้กิจกรรมการเรียน asynchronous learning environment ส่งผลในทางบวกสำหรับการมีส่วนร่วมในวิชาที่เรียน รวมทั้ง ส่งผลต่อกระบวนการรับรู้และเข้าใจเมื่อผสมผสานกับวัสดุการเรียนอื่น ๆ นอกจากนั้นผู้เรียนที่เข้าร่วมการวิจัยหรือกลุ่มตัวอย่าง ยังมีการระบุด้วยว่าการอภิปรายออนไลน์จะทำให้คุณภาพของการ สนทนาดีกว่าการมีประสบการณ์การสนทนาในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า (DeDe, Whithouse, & Brown L' Bahy, 2002)คุณภาพการเรียน online ไม่แตกต่างจากการเรียนแบบเผชิญหน้าเลย

การศึกษาทางไกลของ มสธ.: ก้าวอย่างของพุ่มนี้มีหรือไม่

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าปัญหาทุกอย่างมีทางออกเสมอหากแก้ได้ตรงจุด ผู้วิจัยไม่ใช่นักวิชาการ ที่เคร่งศาสนา หากแต่หลักธรรมคำสอน “อริยสัจสี่” ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นกรอบ แนวคิดที่มีเหตุผลและใช้ได้ในชีวิตจริง และแน่นอนนำมาประยุกต์กับการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อ เป็นกรอบในการแก้ปัญหาได้แน่นอน โดยแท้จริงแล้วแนวคิดในการแก้ปัญหาจากอริยสัจสี่นั้นหาก นำมาพิจารณาเฉพาะลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา จากจุดเริ่มโดยวิเคราะห์ห่อหุ้มอะไรคือปัญหา สาเหตุที่ แท้จริงแห่งปัญหา ทางแก้ปัญหา และแก้ปัญหาจากทางแก้ที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว จะเห็นได้ว่ามี บางส่วนที่คล้ายคลึงกับแนวคิดวิชาครูอย่างมีวิจารณ์ญาณหรือ Critical Pedagogy ของนักวิชาการ ประเทศตะวันตก โดยเฉพาะวิธีเรียนแบบกำหนดประเด็นปัญหาในการเรียนหรือ Problem Posing ที่บัญญัติโดย Paolo Freire นักการศึกษาผู้ได้รับการยกย่องและยอมรับเป็นอย่างมากชาวบราซิล (Freire, 2009) กระบวนการเรียนการสอนในแนวทาง Problem Posing นั้นผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียน กำหนดประเด็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงจากชีวิตจริง กับเนื้อหาสาระที่จะต้องเรียน ก่อนที่จะ ร่วมกันอภิปราย ถกเถียง เพื่อวิเคราะห์สรุปผลเพื่อหาทางแก้ปัญหาโดยผ่านบทเรียนดังกล่าว ดังนั้น การเรียนในลักษณะนี้กระบวนการเรียนการสอนไม่ได้จบเพียงเฉพาะเมื่อมีการปิดประตู หน้าต่าง ชั้นเรียนภายในโรงเรียนเท่านั้น หากการเรียนยังเป็นการเชื่อมโยงเปิดชั้นเรียนกับโลกภายนอกของ ผู้เรียน โดยการกำหนดประเด็นปัญหาจากวิชาที่เรียน ตลอดจนทางออกโดยผ่านประสบการณ์จริงที่ ผู้เรียนรับรู้จากในชีวิตจริง

จากการวิเคราะห์แนวคิดและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางไกลโดยพยายามที่จะยืนยันหัตถ์วิธีการเรียนการสอนโดยยึดเนื้อหา (content-based) หรือสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก ทั้งๆ ที่ยุคการศึกษาทางไกลได้ก้าวหน้าไปอย่างมากมาย มีการนำเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนทางไกลไม่ว่าเพื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือว่าผู้เรียนกับผู้สอน หรือว่าเพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าใจในเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น หากพิจารณายุคการศึกษาทางไกลที่กำหนดโดย Taylor (2001) การใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นวิธีการแรกเริ่มของการศึกษาทางไกลในยุคดั้งเดิมเริ่มแรกที่มีการใช้ระบบการศึกษาทางไกลในกระบวนการเรียนการสอน

การใช้เทคโนโลยีการศึกษานั้นไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่เทคโนโลยียังมีคุณสมบัติที่ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นช่องทางที่ผู้คนได้พบปะสนทนากัน ที่เห็นได้ชัดเจนในสังคมไทยก็คือการใช้ social media ดังเช่น Face Book, Linked, Ning, Twitter และ Line กันอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นช่องทางในการพบปะพูดคุย แบ่งปันประสบการณ์ และมุมมองของชีวิตระหว่างสมาชิกในสังคมโลกออนไลน์ ที่สำคัญที่สุด เทคโนโลยีสามารถใช้เป็นเครื่องมือการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับแนวการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หรือ Multicultural Education ที่ใช้ระบบการศึกษาเพื่อจัดเตรียมและปูพื้นฐานคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้ บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย ความยุติธรรม เพื่อสิทธิ และเสรีภาพที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความต่างของเชื้อชาติ ศาสนา วัย เพศ คนพิการ หรือภาษา เทคโนโลยีสามารถเป็นสะพานเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในสังคมที่มีความหลากหลาย โดยการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยี เช่นเห็นได้ชัดจากตัวอย่างประเทศนิวซีแลนด์ที่สามารถใช้ระบบการเรียนการสอน Online เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของคนในสังคม นั่นคือชนเผ่าเมารีและคนเมือง (Zembylas, Varasidas, & McIsaac, 2002; Poole, Sky-McIlvain, 2009; Weil, 2004)

การวิเคราะห์สถานภาพการจัดการเรียนการสอนทางไกลของ มสช ผ่านกรอบวิชาครูอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Pedagogy) ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกลสามารถปรับแนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อ กำหนดและวางแผนยุทธศาสตร์ระยะสั้นและระยะยาวสำหรับกระบวนการเรียน การสอนทางไกลได้ในแนวทางต่อไปนี้คือ 1) ประการแรกคือการทบทวนทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นแม่แบบในการผลิตสื่อการศึกษาทางไกลอย่างจริงจัง (Rodchompoo, 2012) เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติในการออกแบบและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของกระบวนการเรียนการสอน.ต้องมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามข้อกำหนดของกรอบ

มาตรฐานคุณภาพการศึกษา (TQF) ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ การรับรู้การเข้าใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีข่าวสาร ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทบทวนและปรับปรุงแนวทางการออกแบบและผลิตสื่อเสริมให้ เหมาะกับคุณลักษณะของสื่อและไม่ใช้สื่อในลักษณะเป็นช่องทางในการส่งเนื้อหาซึ่งมีอยู่แล้วใน เอกสารการสอนให้ผู้เรียนอีก ซึ่งเป็นวิธีการซ้ำซ้อน ล้นเปลืองงบประมาณอย่างมากและเปล่า ประโยชน์ 3) มสธ. ต้องนำเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลที่เจริญรุดหน้าไปอย่างมากคือการเรียน e-Learning มาใช้กับผู้เรียนในลักษณะเพื่อกระบวนการเรียนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นแค่ช่องทางเลือก เพื่อสรุปเนื้อหาดังเช่นสื่อเสริมประเภทอื่น 5) การสอนเสริมแบบเผชิญหน้าต้องเปลี่ยนรูปแบบซึ่ง สามารถทำได้โดยผ่านเทคโนโลยีการศึกษา (Technological Tools) ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้าง ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการค้นหาความจริง(Brookfeild, 1990) ก่อนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เรียนเองและสังคม ท้ายที่สุด จริงอยู่อาจจะมีบางแนวคิด และบางคน ชัดแย้งผู้เขียนในมุมมองดังกล่าว สิ่งนี้เป็นเรื่อง ปกติเพราะแม้แต่ในประเทศพัฒนาแล้วการใช้ online เพื่อการศึกษาทางไกลสำหรับผู้สอนบางคน นั้นยังมีการลังเลและไม่มีความมั่นใจว่าเทคโนโลยีนั้นจะสามารถทดแทนและมีประสิทธิภาพ เทียบเท่ากับผู้สอนเอง (Walker, 2002) และที่สำคัญการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระบวนการเรียนการสอนทางไกลอย่างเต็มรูปแบบนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จำเป็นต้องมีการสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน และแนวทางในการปฏิบัติ การออกแบบและพัฒนาสื่อของคณะกรรมการการ กลุ่มผลิตชุดวิชา (course team) จะต้องปรับเปลี่ยนไปแม้ว่าจะคงอยู่ในลักษณะทีม (team workers) เช่นเดิม 6) การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบและสร้างชุดวิชา e-learning ต้องผ่านการทำ วิจัยที่จริงจัง ก่อนที่จะกำหนดในแนวทางปฏิบัติจริงสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ นักเนื้อหา อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา และอาจารย์นักวัดผล โดยเฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับการ นำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการศึกษาทางไกลทั้งนี้เพื่อศึกษาข้อดี ข้อเสียก่อนนำมาใช้กับ การศึกษาจริงและความคุ้มค่า 7) นักการศึกษาทางไกลรุ่นใหม่ต้องได้รับการฝึกอบรมแนวคิด ปรัชญา และวิธีการการศึกษาทางไกลก่อนทำการปฏิบัติงานจริงทั้งนี้เพื่อให้มีความกระฉ่างใน แนวคิดการศึกษาทางไกลและรู้จักประยุกต์การนำแนวคิดการเรียนแบบดั้งเดิมที่ตนคุ้นเคยมาใช้กับ กิจกรรมการเรียนการสอนทางไกล